

Insatser som leder till jobb?

En kunskapsöversikt om effekterna av aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser

Arbetsförmedlingen, Anders Böhlmark
Datum: 2026-03-10
Diarienummer: Af-2025/0072 5554
Arbetsförmedlingen Analys 2026:02

Innehåll

1	Sammanfattning	5
2	Inledning	8
2.1	Ordlista med viktiga begrepp.....	10
3	Internationella kunskapssammanfattningar	11
4	Avgränsningar och begränsningar	13
5	Förmedlingsinsatser	15
5.1	Förmedlingsinsatser har förändrats.....	16
5.2	Urval av studier.....	16
5.3	Effekter av att få förmedlingsinsatser.....	17
5.4	Effekt i olika konjunkturlägen.....	18
5.5	Effekt för olika grupper.....	19
5.5.1	Förstärkta förmedlingsinsatser till specifika grupper.....	19
5.6	Positiva och negativa sidoeffekter.....	21
5.6.1	Undanträngningseffekter.....	22
5.7	Kostnadseffektivitet.....	23
5.8	Kan vi använda evidens för att utforma bättre förmedlingsinsatser?.....	24
5.8.1	Varför fungerar förmedlingsinsatser?.....	24
5.8.2	Undvika undanträngning.....	27
5.8.3	Privat eller offentlig regi?.....	27
5.8.4	Distansmöten eller personliga fysiska möten?.....	28
5.8.5	Platsbanker med automatiserade jobbförslag.....	28
5.9	Slutsatser om förmedlingsinsatser.....	29
5.10	Kunskapsluckor.....	30
6	Arbetsmarknadsutbildning	31
6.1	Effekter av att få arbetsmarknadsutbildning.....	31
6.2	Kostnadseffektivitet.....	33
6.3	Vilka bör få arbetsmarknadsutbildning?.....	35
6.4	I vilka konjunkturlägen bör insatsen användas?.....	36
6.5	Slutsatser om arbetsmarknadsutbildning.....	37
6.6	Kunskapsluckor.....	37
7	Praktik	38
7.1	Effekter av att få arbetspraktik.....	39
7.2	Negativ sidoeffekt.....	40
7.3	Slutsatser om arbetspraktik.....	40
7.4	Kunskapsluckor.....	40
8	Subventionerade anställningar	41
8.1	Effekter av att få subventionerad anställning.....	42

8.2	Negativa sidoeffekter	45
8.3	Kostnadseffektivitet	46
8.4	Slutsatser om subventionerade anställningar	47
8.5	Kunskapsluckor	48
9	Avslutande diskussion	48
	Referenser.....	50

1 Sammanfattning

Den aktiva arbetsmarknadspolitiken i Sverige har förändrats mycket under de senaste 10–20 åren. Det finns exempelvis numera en bredd av olika förberedande insatser, rehabiliteringsinsatser och etableringsinsatser för nyanlända. Det finns idag också specifika kontrollinsatser som sker parallellt med arbetsförmedlarnas kontrolluppdrag. De traditionella aktiva åtgärderna förmedlingsinsatser, arbetsmarknadsutbildning, arbetspraktik och subventionerade anställningar utgör dock fortsatt en stor och viktig del av arbetsmarknadspolitiken. Dessa är de traditionella verktygen i Sverige och i många andra länder för att motverka arbetslöshet. Huvudsyftet med denna rapport är att sammanfatta kunskapsläget om effekterna av dessa insatser. Ett andra syfte är att identifiera kunskapsluckor och analysbehov. Denna sammanfattning fokuserar på ett urval av rapportens resultat.

En första övergripande slutsats är att de flesta internationella och svenska utvärderingar finner att förmedlingsinsatser, arbetsmarknadsutbildning, arbetspraktik och subventionerade anställningar har positiva effekter för de individer som får ta del av insatserna. Positiva deltagareffekter innebär att ett utfall, exempelvis långsiktig sysselsättning, i genomsnitt är bättre för deltagare än för icke-deltagare, som en konsekvens av insatsen. Utöver direkta deltagareffekter kan insatserna även ha positiva sidoeffekter, vilka ofta är svårare att mäta. Det kan exempelvis handla om påverkan på lönebildningen som i sin tur påverkar arbetskraftsdeltagande och sysselsättning positivt. Insatserna har dock även negativa sidoeffekter, främst undanträngning av reguljära arbetstillfällen (arbete utan stöd) och minskade jobbchanser bland icke-deltagare. Om en insats tränger undan jobbmöjligheter för andra arbetslösa kan insatsens nettoeffekter vara små. Denna inledande sammanfattning lyfter fram några viktiga resultat för respektive insats. I rapporten återfinns liknande, men mer utförliga sammanfattningar, i respektive avsnitt.

Förmedlingsinsatser är en grundbult i den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Det är samtidigt en insats som består av flera komponenter. Insatsen bygger på möten mellan den arbetssökande och arbetsförmedlaren. Arbetsförmedlaren har till uppgift att både stödja (motivera, hjälp med cv och ansökningsbrev, individanpassat matchningsstöd, etc.) och kontrollera den arbetssökande (att den arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande och aktivt söker jobb), samt att bedöma stödbehov och anvisa till andra insatser vid behov. Forskningen om förmedlingsinsatser ger flera viktiga insikter:

- Arbetsförmedlare kan göra skillnad och vissa förmedlare är mer framgångsrika än andra på att få arbetssökande att lämna arbetslösheten. En sak som tycks utmärka mer framgångsrika arbetsförmedlare är att de oftare träffar sina arbetssökande. Det bör dock understrykas att det finns begränsade data kring förmedlares arbetssätt och därför är det ännu inte möjligt att ringa in alla relevanta framgångsfaktorer.

- Intensifierade förmedlingsinsatser – som innebär att öka antalet möten inom en viss tidsperiod – har visat sig ha positiva deltagareffekter bland relativt nyinskrivna arbetsökande. Samtidigt pekar studier på att nettoeffekterna kan vara små på den lokala arbetsmarknaden där insatsen tillämpas. Anledningen är att deltagare som får individanpassat matchningsstöd snabbare söker de relevanta jobben, något som visat sig kunna förlänga tiden i arbetslöshet för icke-deltagare som inte är lika snabba med att söka samma jobb (en undanträngningseffekt). En viktig slutsats är alltså att förmedlarstöd förkortar arbetslöshetstider för individer som får stödet, men att det gäller att utforma insatsen på ett sätt så att undanträngningseffekter kan minimeras.
- Förstärkta förmedlingsinsatser – som innebär en kombination av intensivt förmedlarstöd och arbetsgivararbete och andra insatser, såsom praktik och utbildning – har visat sig vara framgångsrika för att bryta arbetslösheten bland arbetsökande med en svag ställning på arbetsmarknaden. Flera försöksverksamheter med förstärkta förmedlingsinsatser har också bedömts vara kostnadseffektiva. Sammanhållet intensivt stöd och arbetsgivararbete med fokus på jobb har visat sig vara nyckelfaktorer för att nå positiva resultat.

Arbetsmarknadsutbildning är en produktivitetshöjande insats i form av en yrkesutbildning som syftar till att öka den arbetsökandes jobbchans, och samtidigt göra det lättare för arbetsgivare inom bristyrken att hitta arbetskraft. Insatsen är alltså tänkt att förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Kunskapsläget om effekterna av arbetsmarknadsutbildning säger oss att:

- En genomförd arbetsmarknadsutbildning har visat sig i genomsnitt leda till en permanent förbättrad ställning på arbetsmarknaden, vad gäller sysselsättning, löner och ett minskat behov av ersättningar. Insatsen har generellt bättre effekter på lång sikt än på kort sikt. Detta följer naturligt av att utbildning är en investering i individens humankapital, vilket tenderar att realiseras på längre sikt. På kort sikt finns dessutom inläsningseffekter (lägre jobbchans) under utbildningstiden som gör de kortsiktiga effekterna mindre.
- Många studier har funnit positiva effekter för grupper med i genomsnitt svagare konkurrensförmåga på arbetsmarknaden, såsom utrikes födda och långtidsarbetslösa.
- Flera nyare studier pekar på att arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt är en kostnadseffektiv åtgärd. Utbildningar riktade mot vissa yrken tycks vara mer kostnadseffektiva än andra.
- Insatser som innebär utbildning och yrkesträning anses inte vara förknippade med stora undanträngningseffekter. Det gäller speciellt om utbildningarna riktas mot yrken som det råder stor efterfrågan på, eftersom konkurrensen om jobben är låg i dessa yrken.

Arbetspraktik innebär att arbetssökande under handledning får möjlighet att utföra arbetsuppgifter på en riktig arbetsplats under en begränsad tidsperiod. Kunskapsläget om effekterna av arbetspraktik säger oss att:

- Arbetspraktik har visat sig ha positiva effekter på övergångar till subventionerat arbete på både kort och lång sikt. På lång sikt (men inte på kort sikt) har arbetspraktik även positiva effekter på övergångar till arbete utan stöd. Möjligheten till subventionerad anställning efter avslutad praktik förefaller alltså vara en mekanism bakom positiva långsiktiga effekter på arbete utan stöd.
- Nya studier har funnit att effekterna av arbetspraktik är likartade för olika grupper av arbetssökande. För att minska risken för undanträngning av osubventionerade jobb bör dock praktik främst erbjudas arbetssökande som står relativt långt från arbetsmarknaden.

Subventionerade anställningar som är tidsbegränsade, såsom nystartsjobb och introduktionsjobb, ökar benägenheten att anställa personer med en förväntat lägre produktivitet, genom att arbetsgivarens lönekostnad sänks. Insatsen syftar till att förbättra den arbetssökandes arbetserfarenhet och kontaktnät, och leda till en anställning utan stöd hos samma eller annan arbetsgivare. Kunskapsläget om effekterna av tidsbegränsade subventionerade anställningar säger oss att:

- Subventionerade anställningar har visat sig ha generellt positiva effekter på sannolikheten att få en ordinarie anställning utan stöd.
- Subventionerade anställningar tenderar ha bättre effekter om de är utformade som "riktiga jobb" (ordinarie arbetsuppgifter utförs). Den svåra målkonflikten i sammanhanget är att "riktiga jobb" som subventioneras riskerar att tränga undan ordinarie anställningar utan stöd.
- Subventionerade anställningar med en tydlig tidsbegränsning riktas idag till arbetslösa med en svagare konkurrensförmåga, främst till långtidsarbetslösa och nyanlända. Det är enligt forskningen en klok inriktning av två skäl. Dels minskar risken för att använda lönesubventioner i onödan. Dels kan även en omfattande undanträngning vara motiverad om arbetssökande med små jobbchanser utan stöd tränger undan jobb för arbetssökande med tydligt bättre jobbchanser. Denna omsortering i kön till jobben kan leda till mindre utanförskap, högre arbetskraftsdeltagande och högre sysselsättning på längre sikt.

2 Inledning

Vilka aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser fungerar för att bryta arbetslöshet? Är insatserna kostnadseffektiva? Och i vilka konjunkturlägen och för vilka individer fungerar de bäst? Svaren på dessa frågor har avgörande betydelse för hur arbetsmarknadspolitiken bör utformas. Om det visar sig att vissa insatser är mer effektiva än andra bör de prioriteras. Om en insats endast är effektiv under vissa specifika omständigheter bör den användas med större försiktighet. Om en insats gynnar vissa individer på bekostnad av att andra individer får svårare att hitta jobb bör insatsen utformas så att de negativa effekterna minimeras.

Rapportens syfte är att sammanfatta det aktuella kunskapsläget och identifiera kunskapsluckor avseende effekterna av de fyra traditionellt vanligaste typerna av insatser, i Sverige och i många andra länder: förmedlingsinsatser, arbetsmarknadsutbildning, praktik och subventionerade anställningar. De kunskaper som sammanfattas bygger i huvudsak på resultat från svenska effektutvärderingar av arbetsmarknadspolitiska insatser. De viktigaste övergripande slutsatserna är förankrade i den litteratur som sammanfattar resultaten från en stor mängd studier från olika länder. Vi lyfter även fram några nyare resultat som bygger på endast några få studier, och då ska det framgå i texten att kunskapsunderlaget är mindre omfattande. En effektutvärdering är en studie som har ambitionen att belägga orsakssamband. Den syftar till att undersöka vilken *påverkan* en viss insats har på ett utfall så som sysselsättningen bland en grupp arbetslösa. För att bedöma om en insats är lyckad räcker det inte med att exempelvis observera att 30 av 100 personer som fick insatsen därefter lämnade arbetslösheten – eftersom dessa 30 personer kanske hade lämnat arbetslösheten ändå, även utan insatsen.

Den gemensamma nämnaren för olika typer av effektutvärderingar är att man gör jämförelser med hjälp av en kontrollgrupp som inte får insatsen.¹ Kontrollgruppens genomsnittliga utfall (exempelvis andelen som får jobb inom en viss tidsperiod) representerar vad som skulle ha varit insatsdeltagarnas genomsnittliga utfall om de inte hade fått insatsen. Om 30 av 100 insatsdeltagare fick jobb, och 20 av 100 i kontrollgruppen fick jobb, då är insatsens effekt 10 procentenheter.² Om de grupper som jämförs är tillräckligt stora lär vi oss att insatsen kan förväntas förbättra jobbchansen med 10 procentenheter.³ Det ideala upplägget för en effektutvärdering är den randomiserade kontrollerade studien (RCT).⁴ I en sådan studie slumpas individer – från en målgrupp som alla är aktuella för en viss insats – till en behandlingsgrupp som får insatsen och till en kontrollgrupp som inte får insatsen. Detta säkerställer att behandlings- och kontrollgruppen är lika varandra på alla sätt förutom att behandlingsgruppen får insatsen. Eventuella skillnader i utfall mellan behandlings-

¹ Beskrivningen är en förenkling. I många studier skattar man exempelvis effekten av att bli erbjuden insatsen jämfört med att inte bli erbjuden insatsen.

² Under förutsättning att deltagandet i insats är det enda som i genomsnitt skiljer deltagargruppen från kontrollgruppen.

³ Och om jobbchansen utan insats är 20 procent, då lär vi oss att insatsen leder till en förbättrad genomsnittlig jobbchans med 50% $((10/20)*100)$. Det är viktigt att de grupper som jämförs är tillräckligt stora. Det ger en effektutvärdering statistisk styrka, vilket minskar risken för att felaktigt tolka naturlig slumpmässig variation som effekter, eller att felaktigt dra slutsatsen att det inte finns effekter när de faktiskt existerar.

⁴ Se Angrist och Pischke (2009).

och kontrollgrupp kan i ett lyckat RCT tillskrivas behandlingen. Andra effektutvärderingar genomförs på data som verkligheten redan har genererat, så kallade observationsdata (att skilja från experimentella data). Ibland lyckas dock forskare hitta en situation där en behandlings- och kontrollgrupp skapas så gott som slumpmässigt på naturlig väg, till följd av en policyförändring eller en befintlig institutionell regel. Detta brukar kallas för ett naturligt experiment, och är det närmaste man kommer en RCT med observationsdata. En vanligare metod för effektutvärdering på observationsdata är så kallad matchning. I dessa studier utgår man från de individer som fick en viss insats. Därefter konstrueras en kontrollgrupp genom att identifiera individer som har liknande observerbara egenskaper som de som fick insatsen. Denna typ av studier är beroende av tillgång på rika data, exempelvis arbetslöshetshistorik. Metoden är särskilt lämplig för att utvärdera insatser där beslutet om att anvisa arbets sökande inte i någon större utsträckning påverkas av icke-observerbara egenskaper så som språkkunskaper, hälsa, ambition och motivation.

De senaste decennierna har kunskapsläget om de aktiva insatsernas effekter förbättrats, mycket tack vare nya studier som i ökande utsträckning använt bättre dataunderlag och förfinade utvärderingsmetoder. Studier från Sverige och andra nordiska länder har bidragit på ett tydligt sätt till denna utveckling.⁵ Ett viktigt skäl till det är att en hög andel av studierna från de nordiska länderna bygger på RCT/naturliga experiment eller på matchning genomförd på rika registerdata – och därför på ett trovärdigt sätt kan dra slutsatser om orsak och verkan.⁶ I USA finns en lång tradition av att systematiskt utvärdera arbetsmarknadspolitiska åtgärder med hjälp av RCT. I Europa har det dock funnits ett motstånd mot denna typ av randomiserade studier, då de har förknippats med etiska utmaningar. Under de senaste dryga två decennierna har det dock genomförts en rad sådana studier i de nordiska länderna. Det har handlat om både små- och storskaliga försöksverksamheter som utvärderats med hjälp av randomisering.

Vi vet alltså betydligt mer om effekterna av olika arbetsmarknadspolitiska insatser idag än vad vi gjorde för 20 år sedan. Det är dock viktigt att notera att all kunskap i viss utsträckning är färskvara. Olika reformer och snabb teknikutveckling har på kort tid förändrat den aktiva arbetsmarknadspolitiken, inte minst i Sverige. Vi har fortfarande bristande kunskap om hur digitalisering, privatisering, centraliserad kontroll av sökaktivitet, och hur AI-verktyg påverkar de traditionella insatsernas effekter och kostnadseffektivitet. Detta är bara några exempel på snabba förändringar där ny kunskap behövs för att vägleda politik och verksamhetsutveckling.⁷ Det är därför angeläget med nya effektutvärderingar som kan fylla sådana kunskapsluckor. Vi återkommer till kunskapsluckor i respektive avsnitt samt i den avslutande diskussionen.

Rapporten kan läsas och användas på olika sätt. Det finns korta sammanfattningar sist i varje avsnitt om respektive insats, för läsare som snabbt vill få en bild av

⁵ 48 av 207 studier från hela världen som sammanfattas i Card, Kluve och Weber (2018) kommer från de nordiska länderna.

⁶ 39 procent av studierna från de nordiska länderna som ingår i Card, Kluve och Weber (2018) har en experimentell studiedesign. Det kan jämföras med att motsvarande andel för de övriga länderna i genomsnitt är 21 procent.

⁷ Kunskapsluckor är inte begränsade till de traditionella insatserna. Se IFAU (2024) för en diskussion om kunskapsluckor i arbetsmarknads- och integrationspolitiken mer generellt.

kunskapsläget. För läsare som vill fördjupa sig mer finns det i huvudtexten diskussion, kontext och detaljer kring olika frågor och enskilda studier. Rapportens övergripande budskap är att det samlade kunskapsläget borde vara det viktigaste underlaget för en arbetsmarknadspolitik baserad på evidens. Om många studier kommer till samma slutsats (och få kommer till en annan slutsats) är kunskapsläget typiskt sett tydligare. Och om flera metodmässigt extra övertygande studier kommer till samma slutsats är det också något som gör kunskapsläget bättre.

2.1 Ordlista med viktiga begrepp

- 1 **Effekt:** Skillnaden i arbetsmarknadsutfall som direkt kan hänföras till en insats, jämfört med vad som skulle ha skett utan insatsen. Effekt = orsakssamband.
- 2 **Resultat eller utfall:** Det observerbara utfallet av en insats, såsom sysselsättning eller inkomstnivå, oavsett om det beror på insatsen eller andra faktorer.
- 3 **Effektstorlek:** Ett mått på hur stor effekten av en insats är, ofta uttryckt i procentenheter eller standardavvikelse, som visar den praktiska betydelsen av insatsen.
- 4 **Deltagareffekt:** Den genomsnittliga effekten av en insats på de individer som deltagit i den, ofta beräknad genom att jämföra deltagare med en kontrollgrupp som inte fick insatsen.
- 5 **Makroeffekt (allmän jämviktseffekt):** Fångar effekter i en bredare mening: effekten av en insats på hela arbetsmarknaden. Makroeffekter inkluderar deltagareffekter och indirekta effekter på arbetsmarknaden som uppstår när insatser påverkar även arbetssökande som inte deltar, samt arbetsgivare och företag. Detta kan påverka exempelvis löner, arbetskraftsdeltagande, sysselsättning och total arbetslöshet.
- 6 **Positiva och negativa externa effekter (sidoeffekter):** Påverkan på tredje part som inte direkt deltar i insatsen. Positiva sidoeffekter kan innebära ökad sysselsättning för andra än deltagarna, medan negativa sidoeffekter kan innebära ökad konkurrens om jobb vilket försämrar jobbchanserna bland icke-deltagare. Det är denna typ av sidoeffekter som ingår i insatsernas makroeffekter (se ovan).
- 7 **Undanträngningseffekt:** När deltagare i en arbetsmarknadspolitisk insats får jobb på bekostnad av icke-deltagare. Om en insats leder till stor undanträngning av jobb för andra än deltagarna blir insatsens påverkan på sysselsättningen totalt sett låg.
- 8 **Inlåsningsseffekt:** När deltagare i en insats har minskade jobbsökaraktiviteter eller lägre benägenhet att ta arbete under insatsens gång, vilket kan fördröja övergången till arbete.
- 9 **Dödviktsförlust:** När en insats subventionerar anställningar som ändå skulle kommit till stånd utan stödet.
- 10 **Annonseringseffekt:** När själva kännedomen om att man är aktuell för en insats påverkar arbetssökandes sökbeteenden och arbetsmarknadsutfall.
- 11 **Kostnadseffektivitet:** Förhållandet mellan insatsens kostnader och dess uppnådda effekter, ofta uttryckt som kostnad per övergång till arbete.

12 **Randomiserad kontrollerad studie (RCT):** En forskningsmetod där målgruppen för en insats slumpmässigt tilldelas antingen en behandlingsgrupp som får insatsen eller en kontrollgrupp som inte får den, vilket möjliggör en uppskattning av insatsens effekt.

13 **Naturligt experiment:** En forskningsdesign som bygger på att identifiera en situation där en så gott som slumpmässig fördelning till behandling och kontroll sker naturligt till följd av en policyförändring eller en befintlig institutionell regel.

14 **Matchningsstudie:** En metod där deltagare i en insats jämförs med en kontrollgrupp med liknande observerbara egenskaper (exempelvis ålder, utbildning och arbetslivserfarenhet) för att uppskatta insatsens effekt.

3 Internationella kunskapssammanfattningar

Det övergripande internationella kunskapsläget om effekterna av de traditionella aktiva arbetsmarknadsinsatserna är väl dokumenterat. Vi tar därför avstamp i den sammanfattande internationella litteraturen innan vi går till den svenska arbetsmarknaden. Den mest inflytelserika sammanfattningen är Card, Kluge och Weber (2018).⁸ Studien är en så kallad metastudie med effektskattningar som är en sammanvägning av estimat från en mängd tidigare empiriska studier.⁹ Studiens fyra viktigaste slutsatser är:

- (1) Aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser har i genomsnitt relativt små effekter på kort sikt (mindre än ett år efter programmets slut), men större genomsnittliga effekter på medellång sikt (1–2 år efter programmet) och lång sikt (2+ år). På lång sikt är effekterna (i genomsnitt över olika typer av insatser) inte alls obetydliga. De är jämförbara med skillnaden i sysselsättningsgrad mellan amerikanska män med motsvarande gymnasieutbildning och de med två- eller treårig högskoleexamen.
- (2) Effekterna varierar mellan olika typer av insatser. Det som i en svensk kontext kan benämnas förmedlingsinsatser – där huvudfokus är jobbsökande med målet att den arbetssökande så snabbt som möjligt ska övergå till arbete – tenderar att ha liknande effekter på kort och lång sikt (1–2 procentenheter förbättrad sannolikhet att hitta jobb). Utbildningsinsatser (t.ex. arbetsmarknadsutbildningar) samt subventionerade anställningar i privat sektor har större genomsnittliga effekter på medellång och lång sikt (ca 6 procentenheter förbättrad sannolikhet att vara sysselsatt är ett typiskt estimat). Subventionerade anställningar i offentliga sektor tenderar dock att ha små eller till och med negativa genomsnittliga effekter på både kort och lång sikt.

⁸ Studien är en uppföljning av Card, Kluge och Weber (2010). Dessa två studier är sammantaget de mest citerade metastudierna om effekter av aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁹ Man har typiskt sett olika krav på studierna bakom de underliggande estimaten, t. ex. att studierna är baserade på randomiserade kontrollerade experiment, eller något annat krav på forskningsdesign, och/eller krav på kvalitetssäkring (publicering i erkända vetenskapliga tidskrifter exempelvis).

- (3) De genomsnittliga effekterna av insatser varierar mellan grupper, med större effekter för kvinnor och deltagare som är långtidsarbetslösa, och mindre effekter för äldre arbetssökande samt för ungdomar. Vissa typer av insatser förefaller även att fungera bättre för vissa deltagargrupper. Förmedlingsinsatser verkar vara relativt mer effektiva för deltagare som är låginkomsttagare (saknar arbetslöshetsersättning) och har svag anknytning till arbetsmarknaden. Utbildningsinsatser och anställningssubventioner i privat sektor tenderar att ha större effekter för långtidsarbetslösa (d.v.s. för dem som är i större behov av omställning och att få en ny chans).
- (4) Genom att jämföra den relativa effektiviteten av insatser som erbjuds vid olika tidpunkter i konjunkturcykeln, finner författarna att insatser som ges under lågkonjunktur tenderar att ha större genomsnittliga effekter, särskilt om konjunkturedgången är relativt kortvarig.

Det är viktigt att notera att de effektskattningar som Card, Kluge och Weber (2018) presenterar är den genomsnittliga effekten av att få en viss insats jämfört med att inte få insatsen. Det handlar alltså om deltagareffekter. Studien sammanfattar inte vad forskningen har funnit vad gäller insatsers effekter på makronivå, ibland kallade för allmänna jämviktseffekter. Sådana effekter fångar även insatsens eventuella indirekta påverkan på: (1) arbetssökande som inte tar del av insatsen och (2) arbetsgivare. Sådana sidoeffekter kan vara viktiga att ta hänsyn till när man utformar och prioriterar bland insatser, eftersom de i sin tur kan påverka matchningen på arbetsmarknaden, lönebildning, sysselsättning, arbetskraftsdeltagande och total arbetslöshet. I den empiriska utvärderingslitteraturen finns det ett generellt betydligt bättre kunskapsläge om deltagareffekter än om makroeffekter, vilket beror på att de senare är svårare att trovärdigt skatta och beräkna. De flesta studier som ingår i Card, Kluge och Weber (2018), och i andra stora tidigare metastudier, är genomförda innan 2014. Under de senaste tio åren har det tillkommit många studier, och kunskapsläget om bland annat makroeffekter och kostnadseffektivitet har förbättrats. Le Barbanchon, Schmieder och Weber (2024) är en ny studie som kompletterar Card, Kluge och Weber (2018) med insikter från nyare studier.

Le Barbanchon, Schmieder och Weber (2024) gör korta sammanfattningar av viktiga nya studier (i avsnitt 4 om aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser) från hela världen (de flesta handlar om arbetsmarknaderna i USA och Europa). Sammanfattningarna visar bredden av insikter från nya välgjorda studier. Vi försöker här sammanfatta de viktigaste insikterna från dessa studier:

- (1) Skickliga arbetsförmedlare kan påverka jobbchanserna (och andra arbetsmarknadsutfall) positivt för arbetssökande.
- (2) Speciella program riktade till grupper med svagare konkurrensförmåga på arbetsmarknaden tenderar att ha goda effekter för deltagarna. Dessa program innehåller typiskt sett en kombination av olika stödjande åtgärder. Ett exempel är det som i Sverige ofta kallas för förstärkta förmedlingsinsatser.

- (3) Åtgärder som involverar kontakter med arbetsgivare tenderar att vara mer effektiva än åtgärder som enbart riktar sig till de arbetslösa.
- (4) Digitala jobbsöksplattformar har öppnat nya möjligheter att analysera och påverka matchningsprocessen. Automatiserade jobbrekommendationer, som baseras på vilka lediga jobb liknande arbetssökande har visat intresse för, har visat lovande resultat för att kunna bredda sökbeteendet och öka chanserna till jobb, och det till låga kostnader.
- (5) Kunskapen om makroeffekter har förbättrats. De flesta aktiva arbetsmarknadsåtgärder är förknippade med undanträngningseffekter. Forskarna har dock funnit att undanträngningseffekter är begränsade i vissa typer av program, men omfattande i andra: Utbildningsprogram (exempelvis AUB) anses ha små undanträngningseffekter (se t.ex. Katz m.fl., 2022). Förmedlarstöd i form av exempelvis jobbrekommendationer, däremot, kan ha starka undanträngningseffekter. Om ett visst antal arbetssökande får förstahandsinformation om specifika lediga jobb ökar deras chans att få dem – men då försvinner dessa jobb för andra sökande. Programmet kan alltså omfördela jobbtillfällena snarare än skapa fler, särskilt i situationer där antalet vakanser är begränsat (se Crépon m.fl., 2013 och Cheung m.fl., 2025). Denna kunskap är alltså relativt ny. Kunskapen om att subventionerade anställningar kan ha stora undanträngningseffekter har däremot funnits länge.
- (6) Tidigare forskning om aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser har främst fokuserat på att mäta effekter på sysselsättning och inkomster, men ofta utan att väga in kostnaderna för att uppnå dessa effekter. De tidiga utvärderingarna, särskilt före 2010, rapporterade sällan programkostnader och gjorde därför det svårt att bedöma om positiva resultat också var samhällsekonomiskt motiverade. I stort sett alla nya studier som innehåller detaljerade kostnads-nyttanalyser (se tabell 5 i Le Barbanchon, Schmieder och Weber (2024)) visar att insatserna går jämnt upp eller är lönsamma – antingen för deltagarna själva eller för samhället i stort. Detta visar att många olika typer av insatser kan vara kostnadseffektiva, såväl dyra utbildningsinsatser som billigare insatser som möten med arbetsförmedlare. Crépon m.fl. (2013) är dock ett undantag. Studien rapporterar negativ kostnadseffektivitet till följd av att studien fann stora undanträngningseffekter av den insats de utvärderade.

4 Avgränsningar och begränsningar

Den viktigaste avgränsningen i rapporten är att fokusera på de insatser – förmedlingsinsatser, arbetsmarknadsutbildningar, praktik och subventionerade

anställningar – som traditionellt varit standardverktygen för den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Mer specialiserade insatser, som exempelvis rehabiliteringsinsatser, eller andra typer av förberedande insatser, diskuteras inte (undantaget är att de nämns kort när vi i den avslutande diskussionen pekar på kunskapsluckor och analysbehov).¹⁰ En annan avgränsning är att vi fokuserar på vad forskningen säger om insatsernas sysselsättningseffekter. Andra viktiga utfall som exempelvis löner förekommer bara någon enstaka gång i rapporten (och hälsoutfall, som kan ses som en sidoeffekt för insatsdeltagare, förekommer en gång).

Samtliga studier som ingår i översikten använder vedertagna statistiska metoder för att skatta effekter av insatser. Studierna använder på olika sätt en behandlingsgrupp som får en insats (eller mer av insatsen) och en kontrollgrupp som inte får insatsen (eller den ordinarie nivån av insatsen). Studierna jämför på olika sätt utfallet för behandlingsgruppen med utfallet för kontrollgruppen, där det senare ska representera behandlingsgruppens kontrafaktiska utfall i avsaknad av behandling. Skillnaden i utfall mellan grupperna tolkas i studierna som en effekt av insatsen (eller av mer insats). När studierna bygger på randomiserade försök (RCT) eller så kallade naturliga experiment¹¹ kan vi oftast sätta tilltro till att den empiriska ansatsen verkligen kan fånga kausala samband.¹² Ofta finns det dock inte möjlighet att genomföra RCT eller naturliga experiment. Då genomförs i stället regressionsbaserade studier som efterliknar experiment genom att kontrollera för observerbara individegenskaper som ska fånga betydelsen av faktorer som både påverkar insatsdeltagande och utfall. I översikten väljer vi att hämta kunskap från studier baserade på experiment i första hand, men när sådan evidens inte finns eller är otillräcklig hämtar vi kunskap från regressionsbaserade studier. Ett ytterligare resultat i Card, Kluge och Weber (2018), i tillägg till 1–4 ovan, är att deras sammanfattande effektskattning är liknande oavsett om de underliggande studierna är baserade på RCT eller på regression (exempelvis matchningsstudier). Det är ett resultat som sammantaget ger ökad trovärdighet till regressionsbaserade studier av effekterna av aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser. Det är dock viktigt att notera att resultatet gäller för genomsnittseffekten av en stor mängd studier, samt för en sammanslagen ”programeffekt” som sammanfattar effekten av alla typer av aktiva insatser. Förekomsten av randomiserade studier är inte jämnt fördelad över olika insatser. I Norden har det exempelvis genomförts många randomiserade studier om förmedlingsinsatser, men det finns få sådana studier om de andra typerna av insatser.

Studier av den svenska arbetsmarknaden är rapportens huvudfokus. I andra hand hämtar vi kunskap från de andra nordiska länderna, och i tredje hand från länder utanför Norden. Vi gör inte anspråk på att vara heltäckande i urvalet av studier,

¹⁰ Hall m.fl. (2022) är ett exempel på en studie som skattar effekter av denna typ av insatser. De studerar unga arbetslösa med nedsatt arbetsförmåga i Sverige och Norge. Resultaten visar att arbetsplatsförlagda program, såsom subventionerade anställningar, hade en tydlig positiv effekt på övergången till osubventionerat arbete eller reguljär utbildning efter avslutat program. Utbildningsprogram, inklusive förberedande utbildningar, visade också på positiva effekter, men dessa var generellt mindre uttalade än för arbetsplatsförlagda insatser.

¹¹ Naturliga experiment bygger på att forskarna identifierar en situation där en så gott som slumpmässig fördelning till behandling och kontroll sker naturligt till följd av en policyförändring eller en befintlig institutionell regel.

¹² Det finns dock starka skäl till att inte lita blint på resultaten från en enskild studie, även när det handlar om en randomiserad studie. Upprepade experiment av samma eller liknande åtgärder är viktiga. Det är även viktigt att det finns tillräcklig statistisk styrka i en randomiserad studie. Se Lang (2025) och referenserna i den.

litteraturen är mycket rik.¹³ Fokus är på att sammanfatta etablerad kunskap kring de fyra typerna av insatser som vi avgränsat oss till. Urvalet av studier består därför i huvudsak av studier som är representativa för resultaten i andra sammanfattande översiktsstudier. Vissa nya studier, som kommer med nya insikter, är av naturliga skäl inte med i tidigare översikter. Vi lyfter även fram några resultat från sådana nya studier, medvetna om att insikterna kan komma att utvecklas när mer evidens tillkommer. Som vi kommer att se är kunskapsunderlaget ibland begränsat, exempelvis gällande konjunkturanpassningen och kostnadseffektiviteten av vissa insatser. Ambitionen är att det ska framgå i texten när kunskapsläget är mer eller mindre bra. När kunskapsläget brister, pekar vi på kunskapsluckor. Vi är också medvetna om att en stor mängd viktiga studier, och viktig kunskap från dessa, inte fått plats i denna rapport.

Slutligen, rapporten har ett relativt större fokus på förmedlingsinsatser jämfört med de andra tre typerna av insatser. Det beror på att förmedlingsinsatser utgör grunden i den aktiva arbetsmarknadspolitiken och i princip alla som är arbetslösa tar del av denna insats i någon form. Insatsen är också mer komplex än de andra insatserna, eftersom den typiskt sett består av fler delar (en kombination av olika former av stöd och kontroll). Forskningen om denna typ av insats är också mer omfattande än om de andra typerna av insatser.¹⁴

5 Förmedlingsinsatser

Förmedlingsinsatser kan ses som en grundbult i den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Traditionellt innebär förmedlingsinsatser att arbetssökande träffar en arbetsförmedlare som hjälper till att identifiera lämpliga jobb att söka, och i bästa fall kan arbetsförmedlaren använda goda arbetsgivarkontakter till att matcha arbetssökande och arbetsgivare. I mötet kan arbetsförmedlaren även vägleda och motivera den arbetssökande på olika sätt, exempelvis hjälpa till med hur man skriver ansökningsbrev och CV. Arbetsförmedlaren bedömer även behovet av, och kan ta beslut om, eventuellt ytterligare stöd i form av fler möten och eller andra arbetsmarknadspolitiska insatser. Arbetsförmedlaren har även en roll att kontrollera sökaktiviteten bland arbetssökande som uppstår någon typ av arbetslöshetsersättning. Det har traditionellt handlat om att testa om den arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande genom att ge platsanvisningar som är obligatoriska att söka, eller anvisa till en insats. Arbetsförmedlaren ska även informera A-kassan om den arbetssökande inte är tillräckligt aktiv i sitt sökande för att uppfylla kraven för ersättning.

¹³ Det finns vedertagna metoder för att göra kunskapsöversikter på ett systematiskt vetenskapligt sätt (se exempelvis Gough m.fl., 2017). Vi har inte strikt följt en rekommenderad systematik för att göra urval, annat än att använda oss av tidigare översiktsstudier för att förankra de resultat vi lyfter fram. De nyare studier som diskuteras har i flera fall inte blivit publicerade i vetenskapliga tidskrifter. Vi har i övrigt inte heller avgränsat urvalet av studier till vetenskapliga publikationer, vi inkluderar även resultat från myndighetsrapporter.

¹⁴ 26 procent av de nordiska studierna som ingår i Card, Kluge och Weber (2018) handlar specifikt om förmedlingsinsatser, samt att förmedlingsinsatser ingår i många studier i en kategori som tittar på kombinationer av flera olika typer av insatser. Den senare kategorin utgör 32 procent av studierna från de nordiska länderna.

5.1 Förmedlingsinsatser har förändrats

Rollen som arbetsförmedlare har förändrats på minst åtta viktiga sätt i Sverige under det senaste decenniet:

- (1) Digitalisering. En stor del av kontakterna med de arbetssökande sker digitalt.
- (2) Lokalkontoren har minskat i antal och därmed också antalet arbetsförmedlare med en lokal förankring som har kunskap om, och arbetsgivarkontakter på, den lokala arbetsmarknaden.
- (3) Arbetsförmedlare har inte ansvar för samma arbetssökande över tid.
- (4) Privatisering. En stor del av förmedlingsstödet (till arbete eller utbildning) ges i dag av fristående upphandlade aktörer.
- (5) Centraliserad kontroll. Kontrollen av de arbetssökande har centraliserats och arbetsförmedlarna har inte längre ett ensamt ansvar för detta.
- (6) Statistiska verktyg. Bedömningen av de arbetssökandes stödbehov görs delvis med hjälp av statistiska modeller. Tidigare var detta arbetsförmedlarens hela ansvar att bedöma. Beslut fattas dock ännu av arbetsförmedlare.
- (7) Arbetet med att upparbeta goda arbetsgivarkontakter har inte prioriterats (som en konsekvens av 1–4 ovan). Arbetsförmedlingen har dock under den senaste tiden åter börjat fokusera på arbetsgivararbetet.
- (8) Platsrekommendationer ges i betydligt mindre utsträckning än tidigare. Men användningen har ökat tydligt under senare tid som en följd av beslut att åter fokusera på matchningsarbetet.¹⁵

Innehållet i de förmedlingsinsatser som arbetssökande får har alltså förändrats på betydande sätt över tid. Det är viktig bakgrundsfakta när man tittar på studier om förmedlarhjälp som är genomförda vid olika tidpunkter. Förändringarna understryker också behovet av nya effektutvärderingar på flera områden.

5.2 Urval av studier

Studier om förmedlingsinsatser från Sverige är av hög kvalitet. Flera inflytelserika studier skattar effekter av förmedlingsinsatser på den svenska arbetsmarknaden. Andra viktiga studier kommer från Danmark som har en arbetsmarknad och välfärdsstat som är lik den svenska. Vi kompletterar även bilden med några studier från andra länder. Det som är gemensamt för dessa studier är att de har en studiedesign som bygger på randomisering, eller på så kallade naturliga experiment där olika individer får olika behandling på ett så gott som slumpmässigt sätt till följd

¹⁵ Mellan 2014 och 2022 minskade användningen av platsanvisningar från ca 45 per 1000 arbetssökande och månad till nära noll, och platsförslagen minskade från ca 300 per 1000 arbetssökande och månad till ca 25 per 1000 arbetssökande och månad (Arbetsförmedlingen, 2022). Enligt Arbetsförmedlingen (2022) har dessa kontroll- och matchningsverktyg fått minskad prioritet i takt med att den arbetssökande har fått ett ökat eget ansvar för att ta sig ur sin arbetslöshet, samt att fler arbetssökande idag i stället får stöd i matchningen av upphandlade privata leverantörer.

av någon policyförändring eller institutionell regel. Genomgången av kunskapsläget i detta avsnitt vilar nästan uteslutande på denna typ av studier.

Eftersom de flesta arbetssökande tar del av förmedlingsinsatser någon gång under en arbetslöshetsperiod är det svårt att utvärdera effekten av att få förmedlingsinsatser jämfört med att inte få det alls. Studierna som vi refererar till nedan undersöker om skillnader i intensitet (intensifierade eller förstärkta insatser) påverkar utfallet, och om det finns skillnader i effekter beroende på anordnare eller beroende på hur bra förmedlingsinsatser de sökande får.

En viktig avgränsning i urvalet av studier är att vi inte gör en genomgång av litteraturen kring kontrollinsatser och sanktioner. I detta avsnitt berör vi endast ytligt frågan om betydelsen av krav på sökaktivitet, specifika kontrollinsatser och sanktioner. Detta är en medveten avgränsning som enbart är gjord för att begränsa rapportens omfattning.

5.3 Effekter av att få förmedlingsinsatser

I linje med den internationella litteraturen visar de svenska studierna att: (1) skickliga arbetsförmedlare kan göra skillnad¹⁶; (2) förmedlingsinsatser (möten med arbetsförmedlare) har positiva deltagareffekter, de leder exempelvis till snabbare övergångar till arbete bland de som tar del av insatserna. Två svenska studier som bekräftar denna bild är Cederlöf m.fl. (2025) respektive Cheung m.fl. (2025). Cederlöf m.fl. (2025) använder data för åren 2003 – 2010, där de utnyttjar att arbetssökande fördelades slumpmässigt till arbetsförmedlare. Studien finner att vilken arbetsförmedlare en arbetssökande får träffa kan ha betydelse för den arbetssökandes jobbchans. Arbetsförmedlare kan alltså genom sitt agerande göra skillnad. Författarna finner också att den viktigaste skillnaden mellan bättre och sämre arbetsförmedlare är hur aktivt de arbetar med de arbetssökande, mätt som antalet möten. Författarna finner att sannolikheten att lämna arbetslöshet inom 90 dagar ökar med 2,6 procentenheter (utfallets genomsnitt = 42 procent) om den arbetssökande får en förmedlare som är en standardavvikelse bättre.¹⁷ Detta kan jämföras med Cheung m.fl. (2025) som finner att tre extra möten med en förmedlare under de första tre månaderna efter inskrivning ökade sannolikheten att lämna arbetslöshet inom 90 dagar med 3,9 procentenheter (utfallets genomsnitt = 39 procent).¹⁸ Det är intressant att notera att dessa två - i grunden helt olika - studier hittar resultat som är enkla att förena. Att få en mer aktiv arbetsförmedlare som bokar in fler möten kan liknas vid en intensifierad förmedlingsinsats där behandlingen är fler möten.¹⁹

Cheung m.fl. (2025) finner att den viktigaste mekanismen bakom de positiva effekterna är att arbetsförmedlarna hjälper den arbetssökande att identifiera lämpliga

¹⁶ Om betydelsen av arbetsförmedlare finns det dock endast ett fåtal nyare men välgjorda internationella studier, se Le Barbanchon, Schmieder och Weber (2024) för detaljer.

¹⁷ Forskarna skattar så kallade arbetsförmedlar-fixa-effekter som kan användas till att rangordna arbetsförmedlarna efter hur framgångsrika de är på att få arbetssökande att lämna arbetslösheten.

¹⁸ Effektskattningen 3,9 procentenheter är det rapporterade IV-estimatet i kolumn 2 i tabell B-2 i appendix B.

¹⁹ Målgruppen för de intensifierade förmedlingsinsatserna i Cheung m.fl. (2025) var arbetssökande som var nyregistrerade på Arbetsförmedlingen. Insatsen riktade sig specifikt till individer som nyligen blivit arbetslösa, med fokus på att hjälpa dem att hitta arbete tidigare genom tätare kontakt med arbetsförmedlare och aktiv matchning. Cederlöf m.fl. 2025 studerar arbetsförmedlareffekter för alla arbetslösa.

jobb att söka. Studien finner även att en stor del av den positiva effekten för de arbetssökande som får denna hjälp förklaras av att de får en fördel jämfört med kontrollgruppen i konkurrensen om de lediga jobben. En stor del av den positiva effekten för personer som får den extra hjälpen förefaller alltså förklaras av att de personer som får mindre hjälp får lägre jobbchanser. Studien finner dock en liten positiv nettoeffekt på den sammantagna sysselsättningen. Både undanträngningseffekterna och resultatet varför intensifierade förmedlingsinsatser fungerar (platsrekommendationer) har hög policyrelevans. Vi kommer att diskutera dessa resultat mer i detalj nedan.

Maibom, Rosholm, and Svarer (2017) sammanfattar fyra randomiserade studier som skattade effekter av förmedlingsinsatser riktade till nya arbetslösa i Danmark. Studien finner att frekventa möten ledde till en ökning av sysselsättningen med motsvarande ca 10 procent jämfört med jämförelsegruppen. Storleksordningen på denna effekt är jämförbar med den positiva deltagareffekten av intensifierade förmedlingsinsatser i Cheung m.fl. (2025). Effektstorlekarna av att få, eller bli erbjuden, intensifierade förmedlingsinsatser (jämfört med att inte få eller inte bli erbjuden) förefaller vara större i Sverige och Danmark än de genomsnittseffekter som presenteras i Card, Kluge och Weber (2018). De större deltagareffekterna i de svenska och danska studierna kan ha flera orsaker utöver att de är baserade på experiment, som exakt vilka utfall man studerar eller hur kraftfull behandling som ges i de olika studierna. Det kan även finnas institutionella skillnader som har betydelse.

5.4 Effekt i olika konjunkturlägen

En viktig fråga är om förmedlingsinsatser är mer eller mindre effektiva i olika konjunkturlägen. Svaret på frågan kan vägleda politiken om denna typ av insatser bör förstärkas i vissa konjunkturlägen och dras ned på i andra. Innan vi diskuterar vad de empiriska studierna visar kan det vara viktigt att notera att det finns teoretiska argument både för och emot förmedlingsinsatser i olika konjunkturlägen. Ett argument är att förmedlingsinsatser är mer effektiva på svaga arbetsmarknader, där jobbchanserna är små, eftersom information om lediga jobb blir mer värdefull. Ett motsatt argument är att förmedlingsinsatser är mindre effektiva på svaga arbetsmarknader eftersom insatsdeltagarna måste konkurrera med många andra, starkare arbetssökande, om ett begränsat antal jobb.

Generellt är de empiriska beläggen för hur förmedlingsinsatser fungerar i olika konjunkturlägen inte särskilt omfattande, vilket beror på att det är en svår fråga att analysera på ett trovärdigt sätt. Card, Kluge och Weber (2018) drar slutsatsen från den befintliga litteraturen att det finns indikationer på att effekterna av "work first"-program (förmedlingsinsatser) är mindre känsliga för konjunkturförändringar än vad effekterna av insatser med stort utbildningsinnehåll är. Hägglund (2009) utvärderar fyra småskaliga randomiserade försöksverksamheter i olika svenska län. Han finner att intensifierade förmedlingsinsatser, som innebar en kombination av utökad kontroll och aktiva jobbsökaraktiviteter, fungerade väl i olika konjunkturlägen, och att de hade särskilt starka effekter när arbetsmarknaden är svag. I Jämtland, där sökaktiviteten var låg och arbetsmarknaden svag, förkortades arbetslöshetstiderna med ungefär sju

veckor, vilket tyder på att insatserna hade en aktiverande effekt. Resultatet antyder att Arbetsförmedlingens roll i att upprätthålla sökaktiviteten är särskilt viktig under svagare arbetsmarknadslägen. Det bör dock upprepas att de försöksverksamheter som utvärderades var mycket små, och att dessa belägg bör ses som indikationer, inte som stark statistisk evidens.

Om man enbart ser till deltagareffekter förefaller förmedlingsinsatser vara viktiga på både goda och svaga arbetsmarknader, och det finns möjligen indikationer på att de är extra viktiga när arbetsmarknadsläget är dåligt. Nyare studier visar dock att det är viktigt att beakta makroeffekterna vid bedömningen av hur förmedlingsinsatser eventuellt bör anpassas till arbetsmarknadsläget. En implikation av evidensen i Cheung m fl. (2025) är att man bör vara försiktig att erbjuda intensifierade förmedlingsinsatser när arbetsmarknaden är svag. Anledningen är att studien finner att insatsen ger en konkurrensfördel till deltagare, de söker snabbare de få tillgängliga relevanta jobben, vilket motsvaras av en nästan lika stor nackdel för icke-deltagare. Däremot finner studien att skadan för icke-behandlade arbetssökande är begränsad under goda arbetsmarknadsförhållanden när det finns många tillgängliga jobb.

5.5 Effekt för olika grupper

Enligt den internationella meta-litteraturen är förmedlingsinsatser relativt mer effektivt för deltagare som står längre ifrån arbetsmarknaden (Card m.fl., 2018). En representativ enskild studie är Fougère et al. (2009) som med franska data finner att de mest positiva effekterna av förmedlarstöd uppstod för lågutbildade arbetslösa, medan högutbildade i mindre utsträckning gynnades eftersom de ofta har bättre insikt om sina arbetsmarknadsförutsättningar än arbetsförmedlarna.

Det är dock svårare att dra slutsatser om heterogena effekter av intensifierade förmedlingsinsatser från den svenska studien Cheung m.fl. (2025). Anledningen är att försöket riktades till nyinskrivna arbetssökande, vilka i genomsnitt står närmare arbetsmarknaden. Vi har alltså fått värdefulla insikter om hur intensifierade förmedlingsinsatser fungerar för nyinskrivna i Sverige, men inte om hur de fungerar för långtidsarbetslösa. Det finns däremot evidens från andra typer av försök, vilka vi här har valt att kalla för förstärkta förmedlingsinsatser. Förstärkta förmedlingsinsatser har förmedlarstöd som en bärande komponent. Men det är viktigt att notera att det handlar om specialdesignade försöksverksamheter som riktar sig till specifika utvalda grupper och där förmedlingsinsatser kombineras med andra åtgärder som exempelvis praktik och lönesubventioner. Ofta handlar dessa försök även om ett tydligt fokus på att engagera företag för att åstadkomma anställningar med eller utan lönestöd. Förstärkta förmedlingsinsatser har visat sig ha positiva effekter för arbetssökande som står långt från arbetsmarknaden, se nästa avsnitt.

5.5.1 Förstärkta förmedlingsinsatser till specifika grupper

Liljeberg och Lundin (2010) utvärderar effekterna av ett särskilt arbetsmarknadsprogram, Jobbnätet, som syftade till att hjälpa långtidsarbetslösa tillbaka i arbete genom förstärkta förmedlingsinsatser. Arbetsmetoden innebar en intensifierad matchningshjälp och jobbsökningsaktiviteter kombinerad med

subventionerade anställningar och praktik. Effekterna på sysselsättning och kortare arbetslöshetstider var positiva, särskilt på kort sikt. Den viktigaste faktorn bakom dessa effekter var den intensiva arbetsgivarkontakten som arbetsförmedlare upprätthöll, vilket förbättrade matchningen mellan arbetsgivare och arbetssökande.

De flesta försöken med förstärkta förmedlingsinsatser i Sverige har annars varit riktade till främst utrikes födda. Andersson Joonas och Nekby (2012) utvärderar en insats som riktade sig till nyanlända invandrare och innebar att deltagarna fick intensiv coaching. Studien genomfördes inom ramen för introduktionsprogrammet för nyanlända mellan 2006 och 2008. Nyanlända delades slumpmässigt in i en behandlingsgrupp som fick intensiv coaching och en kontrollgrupp som deltog i det vanliga introduktionsprogrammet. Resultaten visar att deltagarna i behandlingsgruppen hade en högre sannolikhet att få anställning jämfört med kontrollgruppen. Effekten av coachingen var särskilt märkbar efter 22–30 månader, då behandlingsgruppen visade en 6 procentenhets högre sannolikhet att vara anställda. Studien fann att dessa positiva effekter huvudsakligen gällde manliga deltagare. Notera att studien intressant nog hittar positiva effekter av intensiv coaching, och att den därför skattar effekter av en mer specifik komponent än övriga studier om förstärkta förmedlingsinsatser som vi diskuterar här.

Helgesson m.fl. (2022) analyserar arbetsmarknadsinsatser riktade till nyanlända med uppehållstillstånd inom projektet "Jämställd etablering". Projektet genomfördes mellan 2018 och 2021 och syftade till att främja sysselsättning för speciellt utrikes födda kvinnor. Forskarna utvärderade den särskilda metoden "Matchning från dag 1", en metod som innebär matchning genom att kartlägga både formella och informella kompetenser hos arbetssökande och koppla dessa till arbetsgivares behov. Projektet genomfördes med en aktiv prioritering av de arbetssökande som hade störst behov, vilket ledde till att kvinnor oftast stod i fokus. Av de 3 012 arbetssökande som deltog var 44 procent i arbete eller utbildning 18 månader efter att ha deltagit i insatsen. Detta var en ökning med 8 procentenheter jämfört med jämförelsegruppen som fick Arbetsförmedlingens ordinarie stöd. Effekterna förklaras av att deltagarna i högre utsträckning fick subventionerade anställningar som extratjänster och introduktionsjobb, inte ordinarie anställningar utan stöd.

Egebark, Ornstein och Rödin (2023) sammanfattar erfarenheterna från tre försöksverksamheter (varav en är just "Jämställd etablering") som syftade till att förbättra arbetsmarknadsintegrationen för arbetssökande med svag ställning på arbetsmarknaden. Dessa försöksverksamheter genomfördes mellan 2015 och 2021 och riktade sig till unga arbetssökande med nedsatt arbetsförmåga, lågutbildade nyanlända flyktingar, respektive utrikes födda män och kvinnor. Försöksverksamheterna utvärderade olika typer av insatser, inklusive intensivt stöd, arbetspraktik och språkundervisning, samt en bred kartläggning av de arbetssökandes kompetenser. Syftet var att underlätta en snabb och varaktig övergång till arbetsmarknaden. Alla tre försöksverksamheterna hade ett experimentellt upplägg med randomisering. Effekterna på sysselsättning visade sig vara betydande i alla tre studier. I experimentet med unga med nedsatt arbetsförmåga visade sig metoden "supported employment" vara effektiv, där 32 procent av deltagarna hade arbete efter

18 månader, jämfört med 22–24 procent i jämförelsegruppen.²⁰ "Välkommen till framtiden" var en tidig och intensiv arbetsmarknadsinsats riktad till nyanlända flyktingar med kort formell utbildning. Utvärderingen visade att 35 procent av deltagarna var sysselsatta efter ett år, jämfört med 20 procent i jämförelsegruppen. Liknande resultat observerades i försöket "Jämställd etablering", som diskuterades ovan. De positiva effekterna i de tre försöken förklaras främst av övergångar till subventionerade anställningar, och uppnåddes genom intensiva insatser och samarbete med arbetsgivare.

Dahlberg, Egebark och Vikman (2025) följer upp långsiktiga utfall för deltagare och kontrollgrupp i insatsen "Välkommen till framtiden". Studien finner att effekterna håller i sig över tid. Behandlingsgruppen hade 10–20 procentenheter högre sysselsättning under flera år efter att insatsen avslutats. Dessa effekter är särskilt tydliga för män, även om det finns tendenser till effekter även för kvinnor. Studien finner även positiva effekter på nyanlända flyktingars språkkunskaper på kort sikt, och att de förbättrade språkfärdigheterna verkar ha betydelse för sysselsättningseffekterna på lång sikt.

Eftersom förstärkta förmedlingsinsatser typiskt sett är en kombination av olika insatser är det svårt att slå fast vilka komponenter som är viktigast. Intensivt stöd/coaching och goda arbetsgivarkontakter verkar dock vara två centrala komponenter som kommer igen i samtliga studier, och Andersson Joona och Nekby (2012) ger specifikt belägg för värdet av intensiv coaching. De tidigare svenska studierna är helt i linje med slutsatserna i översikten av Le Barbanchon, Schmieder och Weber (2024): "Speciella program, som kombinerar olika stödjande åtgärder, och riktar sig till grupper med svagare konkurrensförmåga på arbetsmarknaden tenderar att ha goda effekter för deltagarna". Betydelsen av goda arbetsgivarkontakter är något som också betonas i den internationella översikten av Le Barbanchon, Schmieder och Weber (2024). Vi återkommer till betydelsen av olika delkomponenter i avsnitt 5.8.

5.6 Positiva och negativa sidoeffekter

Insatser som förmedlingsinsatser kan även ha sidoeffekter utöver den påverkan de har på individer som får ta del av insatserna. Om en insats ökar intensiteten och/eller kvaliteten i arbetssökandet bland de personer som får insatsen, kan detta påverka jobb­möjligheter både negativt och positivt för de som inte får insatsen. Det kan påverka negativt om de som inte får insats möter en högre konkurrens, därför att insatsdeltagarna hinner före till de mest relevanta jobben. Men det kan också påverka positivt genom att arbetsgivare kan tänkas skapa fler lediga jobb när de upptäcker att de snabbare hittar personer att anställa.

²⁰ Studien utvärderade två olika typer av behandlingar/metoder som båda var betydligt mer resurskrävande jämfört med vad jämförelsegruppen fick. Den ena behandlingen, SIUS/supported employment, hade ett tydligt jobbfokus: Den arbetssökande skulle direkt ut på en arbetsplats och sedan få stöd där. Den andra behandlingen, Case Management (CM), hade ett bredare fokus på individens hela situation. Studien fann tydligt positiva effekter för SIUS/supported employment, men inga effekter alls för CM – trots att denna var den dyraste insatsen. Detta resultat är intressant eftersom det indikerar att det inte bara handlar om att ge mer stöd utan att det är viktigt hur det extra stödet utformas. Studiens resultat hintar om att ett starkt jobbfokus är viktigt.

Eftersom det är svårt att empiriskt belägga förekomsten av sådana sidoeffekter är antalet studier som lyckats med detta relativt begränsad. När det kommer till förekomsten av positiva sidoeffekter av förmedlingsinsatser är kunskapsunderlaget begränsat. Ett undantag är Cheung m.fl. (2025) som finner indikationer på en fördröjd positiv effekt av insatsen (intensifierade förmedlingsinsatser) på antalet vakanser som arbetsgivare öppnar upp. Detta tyder på att intensifierade förmedlingsinsatser kan ha mer positiva effekter på längre sikt, genom att effektivare sökbeteenden på längre sikt får företag att öppna fler vakanser. Vi vet relativt mer om de negativa sidoeffekterna. Antalet studier som undersökt förekomsten av de negativa effekterna är också få, men de studier som genomförts är samtidigt övertygande. Eftersom resultaten är viktiga, inte minst för de som ska fatta beslut om arbetsmarknadspolitiska insatser, behandlas de i detalj i avsnittet nedan.

5.6.1 Undanträngningseffekter

Den negativa sidoeffekten av intensifierade förmedlingsinsatser handlar om så kallad undanträngning, där deltagare tränger undan jobbchanser för icke-deltagare. Betydande undanträngningseffekter har tidigare dokumenterats från experiment med intensifierade förmedlingsinsatser av Crépon m.fl. (2013) i Frankrike och av Gautier m.fl. (2018) i Danmark. Cheung m.fl. (2025) undersöker undanträngningseffekter i Sverige och finner att intensifierade förmedlingsinsatser ökar konkurrensen om tillgängliga jobb, vilket leder till betydande undanträngningseffekter, särskilt på svagare arbetsmarknader där efterfrågan på arbetskraft är låg. Detta innebär att, samtidigt som insatsen hjälper deltagarna att hitta jobb snabbare, är effekten för de som inte deltar i stället längre perioder av arbetslöshet än om insatsen inte hade införts. Studien finner positiva nettoeffekter på sysselsättningen för nyinskrivna, men de negativa undanträngningseffekterna är nästan lika stora som de positiva deltagareffekterna.

Cheung m.fl. (2025) finner att undanträngningen huvudsakligen orsakas av konkurrens om jobben och inte av en omfördelning av resurser vid arbetsförmedlingskontoren. Icke-deltagande arbetssökandes stöd och jobbrekommendationer rapporteras ha varit opåverkat av försöksverksamheten. I stället uppstår undanträngningseffekterna eftersom deltagarna får tidigare tillgång till de mest relevanta jobben, vilket ökar deras chanser att säkra en anställning på bekostnad av andra. Förekomsten av undanträngningseffekter har viktiga implikationer för tolkningen av insatsens effektivitet. Studien finner att om man bortser från undanträngningseffekterna överskattas den genomsnittliga effekten av intensifierade förmedlingsinsatser med 89 procent.

Sammanfattningsvis verkar undanträngningseffekter vara en återkommande konsekvens av intensifierade förmedlingsinsatser, givet att flera välgjorda studier från olika länder funnit betydande sådana effekter. Det är därför viktigt att beakta både de positiva deltagareffekterna och de negativa undanträngningseffekterna bland icke-deltagare, liksom de eventuella positiva sidoeffekterna på längre sikt i form av fler vakanser, vid en samlad bedömning av insatsens sysselsättningseffekter. Kunskapen om undanträngningseffekter är viktigt när förmedlingsinsatser ska utformas och

användas. De studier som vi här har diskuterat handlar om intensifierade förmedlingsinsatser riktade till nyinskrivna arbetssökande. Vad gäller förmedlingsinsatser riktade till arbetssökande längre ifrån arbetsmarknaden vet vi mindre om eventuella undanträngningseffekter. En viktig sak att notera är dock att även betydande undanträngningseffekter kan vara motiverade om sådana insatser förbättrar jobbchanser för grupper långt ifrån arbetsmarknaden, om de som trängs undan har tydligt högre jobbchanser i utgångsläget. Detta resonemang återkommer och utvecklas i avsnittet om subventionerade anställningar.

5.7 Kostnadseffektivitet

Enligt en rad svenska studier som gjort bedömningar av kostnadseffektivitet är slutsatsen att förmedlingsinsatser är jämförelsevis kostnadseffektiva, relativt andra insatser eller jämfört med liknande program i andra länder (Cheung m.fl. 2025, Helgesson m.fl. 2022, Egebark m. fl. 2023). Liljeberg och Lundin (2010) finner att kostnadseffektiviteten är svår att bedöma exakt för det särskilda programmet Jobbnätet. Insatsen var dyr på grund av den höga personalintensiteten, men deras samhällsekonomiska analys tyder på att intäkterna översteg kostnaderna, särskilt på längre sikt. Helgesson m.fl. (2022) visar att "matchning från dag 1" var kostnadseffektiv och hade liknande eller lägre kostnad än upphandlade insatser såsom "Stöd och matchning" och "Rusta och matcha". Dahlberg, Egebark och Vikman (2025) finner att insatsen "Välkommen till framtiden" var självfinansierande då de beräknade intäkterna var större än kostnaderna. Avslutningsvis kan det tilläggas att det inte är en trivial uppgift att beräkna kostnadseffektivitet. Beräkningar av kostnadseffektivitet kommer med en större osäkerhet än de underliggande effektskattningarna från dessa experiment. Orsaken är att det är utmanande att få med och prissätta alla kostnader och intäkter. Exempelvis är olika former av positiva sidoeffekter, som hälsoeffekter och sociala effekter, förknippade med att gå från arbetslöshet till en anställning typiskt sett underskattade.

Den sammantagna slutsatsen från de svenska studierna, att förmedlingsinsatser är kostnadseffektiva, ligger i linje med i den internationella översikten av Le Barbanchon, Schmieder och Weber (2024). Liknande bedömningar har alltså gjorts i flera andra länder. En representativ studie från USA är Manoli, Michaelides och Patel (2018). De analyserar kostnadseffektivitet för ett program med förmedlingsinsatser. Studien finner belägg för att programmet var kostnadseffektivt i en absolut mening. Programmet minskade mottagandet av arbetslöshetsersättning under det första året efter insatsen, med en genomsnittlig minskning på 808 dollar per deltagare. Dessa besparingar översteg programmets kostnader med mer än tre gånger. Kostnadseffektiviteten bedömdes som god, då programmet inte bara ökade deltagarnas sysselsättning och inkomster, utan också ledde till högre skatteintäkter och minskade kostnader för arbetslöshetsersättning. Ett av få undantag från studier som rapporterar kostnadseffektivitet är Crépon m.fl. (2013) för Frankrike. Studien rapporterar negativ kostnadseffektivitet till följd av att studien fann stora undanträngningseffekter av den insats de utvärderade.

5.8 Kan vi använda evidens för att utforma bättre förmedlingsinsatser?

5.8.1 Varför fungerar förmedlingsinsatser?

I tidigare avsnitt har vi tangerat frågan om varför förmedlingsinsatser fungerar, i detta avsnitt går vi in lite mer i detaljerna kring möjliga mekanismer. Kunskap om vad det är som gör att en insats fungerar är viktig för att vägleda en förbättrad utformning av insatser. Det ska dock sägas direkt att osäkerheten är stor kring vilka mekanismer som är viktigast och hur förmedlingsinsatser optimalt bör utformas. Osäkerheten beror på att förmedlingsinsatser typiskt sett består av flera komponenter som har utformats på olika sätt i olika tidsperioder och för olika målgrupper i olika utvärderingar. Osäkerheten beror även på att det är enklare att empiriskt belägga effekten av att få förmedlingsinsatser än att belägga vilka delar av insatsen som har haft verkan. Syftet med detta avsnitt är att trots osäkerheterna diskutera de potentiellt viktigaste mekanismerna. Litteraturen nämner följande anledningar till att förmedlingsinsatser har positiva sysselsättningseffekter för de som tar del av insatsen.

Hjälp och stöd

- (1) Kartläggning av sökandes kompetenser och förmågor.
- (2) Arbetsgivarkontakter och kännedom om arbetsmarknaden.
- (3) Matchning till jobb.
- (4) Kompensera för arbetssökandes bristande egna kontaktnät.
- (5) Platsrekommendationer.
- (6) Vägleda, coacha och motivera sökande.
- (7) Jobsökarakiviteter som att skriva CV och ansökningsbrev.
- (8) Aktivering.
- (9) Bedömning av ytterligare eventuellt stödbehov.
- (10) Anvisning till ytterligare arbetsmarknadspolitiska insatser eller till utbildning.

Tidigare studier pekar på att det är viktigt med regelbundna möten med arbetsförmedlare, där fokuset är att aktivt påverka sökbeteenden hos de arbetssökande (Cederlöf m.fl., 2025; Riksrevisionen, 2020). Cheung m.fl. (2025) finner att platsrekommendationer är viktiga. Studien visar att de arbetssökande som slumpades till att delta i intensifierade förmedlingsinsatser (tre extra möten) fick fler platsanvisningar och platsförslag under de tre månader som insatsen pågick. Arbetsförmedlarna tycks alltså ha använt de extra mötena till att visa de arbetssökande vilka vakanser de ska fokusera på i sitt jobsökande. Studien finner också att behandlingsgruppen oftare rapporterade att de sökt jobb som de blivit hänvisade till, vilket visar att de faktiskt använde sig av informationen. van den Berg m.fl., (2019) analyserar effekten av platsanvisningar i Tyskland. Studien finner att dessa har positiva effekter på övergångar till jobb men att de kan leda till sämre matchningskvalitet (lägre löner i jobb som föranletts av en anvisning). En äldre svensk studie, Engström m.fl., (2012) finner dock inga signifikanta effekter på tid i arbetslöshet av att få platsanvisningar. Evidensen om effekterna av platsrekommendationer (förslag eller anvisningar) förefaller alltså vara blandade. Om man även adderar kunskap från studier om automatiserade platsrekommendationer på online-plattformar (se avsnitt 5.8.5 nedan), pekar evidensen sammantaget mot att

platsrekommendationer är ett verktyg som har positiva sysselsättningseffekter. Notera dock att detta avser deltagareffekter, inte nödvändigtvis makroeffekter.

Egebark, Ornstein och Rödin (2023) sammanfattar lärdomarna från tre separata projekt som var upplagda som randomiserade kontrollerade studier: "Supported Employment", "Välkommen till framtiden" och "Jämställd etablering". Alla tre försöksverksamheterna hade tydligt positiva effekter för arbetssökande med svag ställning på arbetsmarknaden, se avsnitt 4.5.1 ovan. Den sammanfattande artikeln belyser vad som gjorde de olika försöken framgångsrika. Författarna skriver: "Även om det är tre olika insatser som utvärderats så delade de flera centrala inslag. Alla insatser hade ett tydligt fokus på arbete. Målsättningen var att deltagarna så fort som möjligt skulle nå en anställning som innebar att de utförde riktiga arbetsuppgifter på en riktig arbetsplats. Insatserna innehöll också ett omfattande arbetsgivararbete. Exakt hur det arbetet såg ut skilde sig mellan insatserna men gemensamt var den täta kontakten med företag på den lokala arbetsmarknaden. Två av insatserna inleddes dessutom med en systematisk kartläggning av de arbetssökandes förutsättningar, kompetenser, motivation, och ambitioner – för att skapa förutsättningar för långsiktigt varaktiga anställningar. Slutligen kännetecknades samtliga insatser av ett intensivt förmedlararbete där en och samma grupp av handläggare stöttade den arbetssökande – från start fram till dess att deltagaren påbörjat ett arbete eller studier (och i vissa fall även längre). Det är viktigt att poängtera att vi inte med säkerhet kan säga vilka av metodinslagen som varit avgörande för att respektive insats skulle bli framgångsrik. Samtidigt menar vi att eftersom dessa inslag förekommit i tre olika insatser, som utvecklats och genomförts oberoende av varandra, är det rimligt att de, i någon form, bör ingå i policyåtgärder som syftar till att påskynda arbetsmarknadsetableringen för arbetssökande med svag ställning på arbetsmarknaden."

Det finns även äldre svenska experimentella studier som finner att stöd i form av coaching och matchning är viktigt. Två exempel är Hägglund (2009) och Andersson Joonas och Nekby (2012). Utöver de svenska studierna finns en rik internationell litteratur baserad på randomiserade experiment, i vilken man har slumpat olika typer av förmedlingsinsatser till olika individer. Många studier är från USA. Av dessa experiment lär vi oss att stöd i form av traditionell assistans med jobbsökandet (inkluderar vägledning och coaching, anvisningar till utbildningsinsatser, utveckla arbetsplan, skapa meritförteckning och rekommendationer om lämpliga lediga jobb) förefaller ha positiva effekter på olika arbetsmarknadsutfall. Se Michaelides och Mueser (2020); Michaelides och Mueser (2023); Manoli, Michaelides och Patel (2018); McConnell m.fl. (2021) för viktiga exempel. Maibom, Rosholm och Svarer (2017) analyserar flera försöksverksamheter med randomisering i Danmark. Studien finner bland annat att möten med arbetsförmedlare som ger vägledning, och att delta i jobbsökaraktiviteter, hade långsiktiga positiva sysselsättningseffekter.

Monitorering / Kontroll: Som arbetssökande möter man en myndighetsperson som erbjuder hjälp och stöd, men som även förklarar gällande regelverk och att det finns förpliktelser för sökande som har arbetslöshetsersättning. Arbetsförmedlaren kan testa om den arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande genom att ge platsanvisningar eller anvisningar till insatser/program, och underrätta A-kassan om

den arbetssökande missköter sitt arbetssökande. Om man missköter sitt arbetssökande leder det till sanktioner.

Det finns några tidigare studier som visar att arbetsförmedlare som använder kontrollerande arbetssätt, som att till exempel anvisa till program och insatser, är mer framgångsrika med att korta arbetslöshetstider (Behncke m.fl., 2010; Huber m.fl., 2017). Ett exempel på en svensk studie som finner att kontroll är viktigt är Lombardi och Vikström (2019). Studien undersöker förekomsten av så kallade hoteffekter av två reformer under åren 2013–2014. Reformerna innebar mer omfattande kontroll genom systemet med aktivitetsrapportering och nya sanktionsregler med kraftigt ökad risk att få en sanktion. Ett resultat är att det ökade sanktionshotet och den utökade kontrollen gör att de arbetslösa fortare lämnar arbetslöshet för arbete. Effekten är betydande, vilket förklaras av att hoteffekter påverkar en bred grupp av arbetslösa och inte bara de som faktiskt får en sanktion. Författarna menar att hoteffekter är en viktig del av Arbetsförmedlingens kontrollarbete. Studien finner också att de sanktioner som infördes 2013 har tydliga effekter på övergången till jobb.

Att krav, kontroll och monitorering kan vara betydelsefullt bekräftas i många studier som även handlar om stödjande förmedlingsinsatser (se exempelvis Maibom m.fl., 2017; Michaelides och Mueser, 2023). Men det finns också en rik litteratur, i vilken ovan nämnda Lombardi och Vikström (2019) är ett exempel, som specifikt handlar om kontrollinsatser. Denna litteratur belyser en rad olika aspekter av effekter av kontroll. En avgränsning i denna rapport är dock att vi avgränsar oss från att gå djupare in i ämnet kontrollinsatser.

Annonseringseffekter: Kontroll och sanktionsrisk, aktivitetsrapporter och handlingsplaner som kräver att man söker och rapporterar ett visst antal jobb varje månad, samt även inplanerade möten med arbetsförmedlare, kan upplevas som en administrativ börda som arbetssökande vill undvika. Forskning har funnit att särskilt arbetssökande som står nära arbetsmarknaden tenderar att förkorta sin arbetslöshet om man står inför en börda av möten och administration. Maibom, Rosholm och Svarer (2017) belyser de beteendeförändringar som sker innan själva insatsen eller mötet äger rum. Dessa effekter drivs av förväntningarna på insatsen. Till exempel kan arbetslösa öka sitt jobbsökande redan när de får information om att de ska träffa en handläggare eller att deras jobbsökarinsatser kommer att övervakas. Detta kallas ofta för "annonseringseffekten", där möjligheten till sanktioner eller obligatoriska aktiviteter påverkar beteendet. Studien visar att arbetssökande i sådana fall kan lämna arbetslösheten snabbare än väntat, enbart genom vetskapen om att ett möte ska äga rum, även innan någon faktisk hjälp har getts. Det är dock viktigt att annonseringseffekten av en insats inte nödvändigtvis innebär att individer anstränger sig extra för att lämna arbetslösheten, effekten kan vara den motsatta för individer som ser fram emot att delta i en kommande insats. Annonseringseffektens riktning, om den tenderar att förkorta eller förlänga arbetslöshetstider, beror alltså på om individer upplever den insats man blivit anvisad till som en börda eller som en möjlighet (Crépon och van den Berg, 2016). Notera också att annonseringseffekter kan förekomma även för andra typer av insatser, och är inte specifikt för förmedlingsinsatser.

Sammanfattningsvis verkar de positiva deltagareffekterna av förmedlingsinsatser (som typiskt sett består av både stöd och kontroll) generellt kunna förklaras av olika stödjande komponenter såväl som av olika typer av kontrollmekanismer. Av de stödjande komponenterna verkar vägledning och coaching vara en genomgående viktig komponent, men det är svårt att veta om denna komponent är extra viktig eller om det är en komponent som alltid ingår i förmedlarhjälpen. Individanpassat matchningsstöd i form av platsrekommendationer förefaller också ha positiva effekter. Svenska studier om förstärkta förmedlingsinsatser - riktade till personer långt från arbetsmarknaden - har identifierat tre centrala mekanismer: goda arbetsgivarkontakter, kartläggning av den arbetsökandes förutsättningar med mera, samt intensivt och kontinuerligt stöd från arbetsförmedlare. Utöver deltagareffekter kan det också finnas både positiva och negativa annonseringseffekter av förmedlingsinsatser (och av andra typer av insatser).

5.8.2 Undvika undanträngning

Cheung m.fl. (2025) finner att insatsdeltagare gynnas av intensifierade förmedlingsinsatser både på starka och svaga arbetsmarknader. Studien finner vidare att de negativa undanträngningseffekterna för icke-deltagare är mindre under goda arbetsmarknadsförhållanden, när det finns många tillgängliga jobb (se även Crépon m.fl., 2013). Författarna drar slutsatsen att intensifierade förmedlingsinsatser främst bör riktas till arbetsmarknader där det råder brist på arbetskraft. Detta kan minska undanträngningseffekter, där framgången för en grupp arbetsökande sker på bekostnad av andra. Därmed bör denna typ av insatser prioriteras under högkonjunkturer snarare än i lågkonjunkturer, då konkurrensen om jobben är hårdare.

Det är viktigt att notera att Cheung m.fl. (2025) utvärderar intensifierade förmedlingsinsatser för nyinskrivna arbetslösa, en grupp där en stor andel personer står nära arbetsmarknaden. När det gäller intensifierade förmedlingsinsatser som riktas till arbetsökande som står långt från arbetsmarknaden är undanträngning inte lika uppenbart problematiskt. I det fallet kan det vara värt att acceptera även en stor undanträngning om det leder till en omsortering i kön till jobben på ett sätt som gör att de som står långt ifrån får en större chans på bekostnad av de som står närmare arbetsmarknaden.

5.8.3 Privat eller offentlig regi?

Får man större positiva effekter och lägre kostnader om man låter externa privata utförare tillhandahålla förmedlingsinsatser? Crépon (2018) ger en översikt av studier genomförda innan 2018 från en rad olika länder. Crépon (2018) finner att den viktigaste lärdomen från sammanställningen är att förekomsten av privata arbetsförmedlare inte tycks öka chanserna för arbetsökande att övergå till arbete, jämfört med den offentliga arbetsförmedlingen. Författaren skriver (vår översättning): ”Den viktigaste lärdomen från dessa studier är att när man ser till övergångar till arbete verkar den privata sektorn inte göra ett bättre jobb än den offentliga sektorn, och ibland presterar den privata betydligt sämre. Mindre förväntade är resultaten kring kostnader. Det verkar som att när man beaktar direkta kostnader samt totala

kostnader, vilka inkluderar kostnader för arbetslöshetsersättning, leder användningen av privata aktörer inte till besparingar i de offentliga utgifterna."

Liknande, men mer försiktiga, slutsatser dras för Sverige i ett randomiserat experiment av Egebark m fl. (2024). Studien är en omfattande utvärdering av Arbetsförmedlingens program rusta och matcha, vilket är en upphandlad matchningstjänst utförd av fristående leverantörer. I den version av tjänsten som utvärderades hade leverantörerna stor frihet att utforma stödinsatserna, de arbetssökande kunde välja leverantör på marknaden, och ersättningen till leverantörerna var till stor del resultatbaserad. Studiens huvudresultat är att kostnaderna var högre per person för arbetssökande som anvisats till fristående leverantörer samtidigt som anvisade sökande inte fick bättre arbetsmarknadsutfall jämfört med sökande med samma förutsättningar som enbart tog del av Arbetsförmedlingens stöd. Studien innehåller även resultat som tyder på att det kan finnas möjligheter att förbättra resultaten i tjänsten genom att ändra ersättningsmodellen i en riktning som förstärker incitamenten till att få ut arbetssökande i jobb eller utbildning. Sammanfattningsvis finns det hittills inget stöd i forskningen för att externa utförare av förmedlingsinsatser genererar bättre effekter eller besparingar.

5.8.4 Distansmöten eller personliga fysiska möten?

Cheung m fl. (2025) finner att distansmöten med arbetsförmedlare som gavs i tillägg till redan befintliga fysiska möten hade lika stora positiva effekter på sysselsättningsutfall som fysiska möten. Detta resultat indikerar att distansmöten kan vara ett effektivt alternativ till traditionella fysiska möten. Resultatet ger stöd till argument för att utnyttja digital teknik för att förbättra jobbsökarprocessen, särskilt i fall där fysiska möten är opraktiska eller omöjliga. Författarna menar att distansmöten kan vara lika effektiva som fysiska möten när det gäller att ge jobbförslag och vägleda arbetssökande, särskilt om arbetsförmedlaren har kännedom om den lokala arbetsmarknaden. Det ska dock igen påpekas att forskarna inte utvärderar en situation med enbart distansmöten. Utöver resultaten i Cheung m.fl. (2025) finns det väldigt lite evidens om distansmöten jämfört med fysiska möten, både från Sverige och från andra länder. När det gäller Sverige är en anledning till det att distansmöten inte har använts i större skala innan reformeringen av Arbetsförmedlingen.

5.8.5 Platsbanker med automatiserade jobbförslag

Nästan alla platsannonser publiceras online på Platsbanken eller andra digitala plattformar, och jobbsökandet sker idag nästan uteslutande digitalt. Därmed har det blivit möjligt att samla detaljerade data om arbetssökande, vilket har öppnat upp både för bättre forskning om sökbeteenden och för nya former av aktiv arbetsmarknadspolitik. Med hjälp av maskininlärning kan sökplattformar nu ge personliga platsrekommendationer till arbetssökande – vilket i teorin kan öka matchningseffektiviteten till låg kostnad (för översikter, se Barbanchon, Schmieder och Weber, 2024 och Kircher, 2022).

En studie från Sverige är Le Barbanchon m.fl. (2023). Studien, som är utformad som ett randomiserat experiment, utvärderar ett AI-verktyg som använder arbetssökandes klickhistorik för att generera relevanta personliga jobbrekommendationer. Verktöget användes under en period i stor skala på Arbetsförmedlingens platsbank. Genom att

kombinera data från experimentet med arbetslöshets- och sysselsättningsregister finner studien att arbetssökande som fått automatiserade rekommendationer har 0,6 procent högre sysselsättning inom 6 månader. Vad gäller matchning finner studien att en rekommendation av en specifik ledig tjänst leder till att den arbetssökande ökar sannolikheten för att arbeta på denna arbetsplats med 5 procent. Studien finner att undanträngningseffekterna är små. Forskarna finner vidare att sysselsättningseffekterna är större för arbetssökande som har lägre utbildning, och som initialt har ett stort geografiskt sökområde. Studien finner också indikationer på att rekommendationer som utvidgar det yrkesmässiga sökområdet ger högre effekter. De positiva sysselsättningseffekterna är inte stora, men eftersom det tycks vara en billig åtgärd med små undanträngningseffekter kan det också vara en kostnadseffektiv åtgärd.

Det finns liknande studier för Storbritannien (Belot m.fl., 2019; Belot m.fl., 2026) och för Danmark (Altmann m.fl., 2022). Dessa studier finner genomgående att automatiserade rekommendationer påverkar sökbeteendet. Arbetssökande som får förslag på exempelvis alternativa yrken tenderar att också bredda sitt sökande, de skickar fler och mer varierande ansökningar och de får fler arbetsintervjuer. Studierna finner att rekommendationerna leder till små positiva effekter på sannolikheten att hitta ett jobb. Studierna från Sverige och Danmark adresserar båda den viktiga frågan om undanträngningseffekter. Medan Le Barbanchon m.fl. (2023) dokumenterar små undanträngningseffekter finner Altmann m.fl. (2022) belägg för att även ett bredare jobbsökande kan skapa trängsel- och undanträngningseffekter när många får samma typ av råd. I regioner med hög behandlingsintensitet finner forskarna belägg för att makroeffekterna på sysselsättning och inkomster var små eller till och med negativa.

Sammanfattningsvis förefaller automatiserade platsrekommendationer ha potential att göra arbetssökandet mer effektivt och minska matchningsfriktioner – särskilt för grupper av arbetssökande som tidigare sökt smalt. Samtidigt finns det indikationer i de tidigare studierna på att effekterna beror på hur verktygen utformas och i vilken omfattning de används. När denna typ av verktyg skalas upp till hela arbetsmarknaden kan det behöva beaktas att alltför många likartade rekommendationer kan leda till konkurrens om samma jobb snarare än fler matchningar totalt sett.

5.9 Slutsatser om förmedlingsinsatser

Det nuvarande kunskapsläget om förstärkta eller intensifierade förmedlingsinsatser säger oss att:

- Insatserna har robusta positiva genomsnittseffekter på deltagarnas sysselsättning eller sannolikhet att lämna arbetslösheten.
- Arbetsförmedlare kan göra skillnad och vissa förmedlare är mer framgångsrika än andra på att få arbetssökande att lämna arbetslösheten. Några nya studier visar att arbetssökande som slumpmässigt blir tilldelad en mer framgångsrik arbetsförmedlare lämnar arbetslösheten snabbare. En sak som tycks utmärka mer framgångsrika arbetsförmedlare är att de är mer aktiva och bokar fler möten. Men det bör understrykas att det finns begränsade data kring

förmedlares arbetssätt och därför kan forskarna än så länge inte ringa in alla relevanta framgångsfaktorer.

- Makroeffekterna (påverkan på hela arbetsmarknaden) av intensifierade förmedlingsinsatser innefattar den avsedda genomsnittliga behandlingseffekten för insatsdeltagare, men även andra sidoeffekter som påverkar arbetsmarknaden i stort. En positiv sidoeffekt kan vara att arbetsgivare annonserar om fler lediga platser, eftersom mer aktiva arbetssökande fyller vakanser snabbare. En negativ sidoeffekt är om en arbetssökande som får stöd av insatsen tränger undan jobbomöjligheter för arbetssökande som inte tar del av insatsen.
- Det finns trovärdiga belägg för att intensifierade förmedlingsinsatser kan ha betydande undanträngningseffekter – det vill säga negativa effekter på jobbchanserna för de arbetssökande som inte tar del av insatsen – genom att deltagare i insatsen snabbare hittar de lämpliga jobben som finns att söka vid en given tidpunkt. Undanträngningseffekterna bör beaktas när man värderar nyttan med insatserna.
- Undanträngningseffekterna är mindre på arbetsmarknader och i konjunkturlägen där konkurrensen om jobben är lägre. Det är något som talar för att i högre utsträckning använda intensifierade förmedlingsinsatser i högkonjunkturer snarare än i lågkonjunkturer (vilket går i motsatt riktning till när behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder är störst).
- De positiva deltagareffekterna av förmedlingsinsatser (som typiskt sett består av både stöd och kontroll) verkar generellt kunna förklaras av olika stödjande komponenter såväl som av olika typer av kontrollmekanismer. Av de stödjande komponenterna verkar vägledning och coaching vara en genomgående viktig komponent. Individanpassat matchningsstöd i form av platsrekommendationer förefaller också ha positiva effekter.
- Förstärkta förmedlingsinsatser har positiva effekter för att bryta arbetslösheten bland grupper med låg konkurrensförmåga på arbetsmarknaden. Typiskt sett handlar de positiva effekterna för dessa grupper om att lämna arbetslösheten för någon form av subventionerad anställning. Flera försök med sådana förstärkta förmedlingsinsatser har även bedömts som kostnadseffektiva relativt andra åtgärder. Svenska studier har identifierat tre centrala mekanismer till varför förstärkta förmedlingsinsatser fungerar: goda arbetsgivarkontakter, kartläggning av den arbetssökandes förutsättningar med mera, samt intensivt och kontinuerligt stöd från arbetsförmedlare.

5.10 Kunskapsluckor

Genomgången av forskningen om förmedlingsinsatser pekar på några områden där vi idag har begränsad kunskap. Det handlar om:

- Är det möjligt att påverka geografisk och yrkesmässig rörlighet genom individanpassad matchningshjälp, i form av till exempel platsrekommendationer, kombinerat med ökade krav på rörlighet och kontroll av densamma? Och är ett sådant breddat sökande bra eller dåligt?
- Hur effektivt är digitala möten där arbetssökande träffar en ny arbetsförmedlare vid varje kontakt, och som typiskt sett inte har arbetsgivarkontakter på den ort den arbetssökande bor, jämfört med att fysiskt träffa samma arbetsförmedlare regelbundet på orten där man bor?
- Vilka effekter har utökad självservice för arbetssökande som bedöms stå nära arbetsmarknaden? Hur påverkas deras arbetslöshetstider?
- Hur viktigt är kontinuerligt sammanhållet stöd från samma handläggare över tid? Flera studier pekar på detta som en nyckelfaktor för arbetssökande som står långt från arbetsmarknaden. Vi vet inte lika mycket om detta för arbetssökande som står närmare arbetsmarknaden. Frågan är relevant efter övergången till ett ärendebaserat system hos Arbetsförmedlingen, där den arbetssökandes ärende hanteras av nya handläggare vid varje möte.

6 Arbetsmarknadsutbildning

En arbetsmarknadsutbildning är en yrkesutbildning som syftar till att öka de arbetssökandes jobbchans, och samtidigt göra det lättare för arbetsgivare inom bristyrken att hitta arbetskraft. Genom att utbildningen är inriktad på att den arbetssökande ska skaffa sig yrkeskunskaper i yrken som det råder stor efterfrågan på förväntas alltså insatsen förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Kursutbudet har varierat över tid främst beroende på vilka yrken som bedöms vara bristyrken. För att få gå en arbetsmarknadsutbildning ska man ha fyllt 25 år (men det finns undantag från denna åldersgräns) och vara inskriven som arbetssökande på Arbetsförmedlingen. Arbetsmarknadsutbildning är en insats som kräver bedömning och beslut av arbetsförmedlare. Det görs en bedömning av om den arbetssökande kommer att ha nytta av utbildningen, vilket inkluderar en bedömning av om den arbetssökande är motiverad och har förutsättningar att genomföra utbildningen. De flesta arbetsmarknadsutbildningar har dessutom en obligatorisk förberedande del, test och kartläggning, som introducerar till yrket och ger deltagaren möjlighet att testa sina förutsättningar att klara utbildningen.

6.1 Effekter av att få arbetsmarknadsutbildning

Den internationella sammanfattande litteraturen visar att olika typer av utbildningsinsatser inom den aktiva arbetsmarknadspolitiken i genomsnitt har betydelsefulla positiva effekter på deltagarnas långsiktiga sysselsättning (se Card m.fl., 2018). Nedan sammanfattar vi resultaten från Sverige

(kompletterat med resultat från en ny kvasi-experimentell dansk studie) i punktform:

- Om man följer den svenska litteraturen från 1980-talet och framåt visar det sig att effekterna av insatsen har varierat väsentligt över tid (se Calmfors m.fl., 2002 och Forslund och Vikström, 2011 för sammanfattningar av tidigare litteratur). Effekterna på kort sikt (upp till ett år efter programmets slut) har inte alltid varit signifikant positiva. Vikström och van den Berg (2017) kom dock att lägga grunden för en mer positiv syn på nyttan med arbetsmarknadsutbildningar. Studien visar att Arbetsmarknadsutbildning är en insats som haft positiva effekter under en mycket lång tidsperiod. Studien visar nämligen att de långsiktiga effekterna av arbetsmarknadsutbildning – tre till tio år efter året som utbildningen startade – varit positiva även under tidsperioder då de kortsiktiga effekterna varit svaga eller obefintliga. Detta understryker vikten av att utvärdera insatsen utifrån ett långsiktigt perspektiv. En viktig slutsats är alltså att insatsen generellt har större effekter på lång än på kort sikt, och att de positiva effekterna dessutom bibehålls under en lång tid.
- Att effekterna är mindre på kort sikt har en naturlig förklaring i att programmet har en negativ inlåsnings effekt under utbildningstiden (Vikström och van den Berg, 2017; Arbetsförmedlingen, 2023).
- Vikström och van den Berg (2017) finner att arbetsmarknadsutbildning leder till en permanent förbättrad ställning på arbetsmarknaden, genom långsiktigt positiva effekter på deltagarnas arbetsinkomster. Sett över en tioårsperiod var den totala inkomstökningen drygt 90 000 kronor för en genomsnittlig deltagare. Andelen sysselsatta ökade och andelen med försörjningsstöd minskade.
- Nya svenska utvärderingar visar att arbetsmarknadsutbildning leder till förbättrade arbetsmarknadsutfall, även på kort sikt (efter ett år). På lång sikt (24–60 månader efter programstart) är effekterna stora, deltagande förbättrar olika sysselsättningsutfall med runt 10 procentenheter (se Arbetsförmedlingen, 2021, Arbetsförmedlingen, 2023 och Arbetsförmedlingen, 2025).
- Att effekterna kan vara substantiella bekräftas också i en nyare dansk kvasi-experimentell studie som skattar genomsnittseffekten av ”träning i klassrum”, vilket innebär antingen arbetsmarknadsutbildning, vanlig utbildning (t.ex. kurser på grundskolenivå) eller kurser i jobbsökande (Humlum m.fl., 2023).
- Flera studier (Regné, 2014; de Luna m.fl., 2008; Liljeberg, 2016; Arbetsförmedlingen, 2023; Arbetsförmedlingen, 2025) har dokumenterat positiva effekter för grupper med i genomsnitt svagare konkurrensförmåga på arbetsmarknaden, såsom utrikes födda och långtidsarbetslösa.

- Det finns belägg för att arbetsmarknadsutbildning har större positiva effekter än jämförbara (och ofta längre) utbildningar på komvux. Liljeberg m.fl. (2019) jämför deltagare i yrkesutbildningar på komvux och Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildning. De finner att deltagare i arbetsmarknadsutbildning 2000–2015, fem år efter utbildningens start, har ca 7 procent högre inkomster än jämförbara yrkeselever på komvux.
- I rapporten har vi begränsat oss till att i huvudsak diskutera studier av sysselsättningsutfall, och delvis inkomstutfall. För arbetsmarknadsutbildning finns evidens även för hälsoutfall. Caliendo m.fl. (2020) finner att arbetsmarknadsutbildning hade signifikant positiva hälsoeffekter för deltagarna: hjärtproblem och mentala hälsoproblem minskade med 7,5 respektive 6,5 procent. Effekterna var störst för personer med lägre utbildningsnivå och personer utan tidigare hälsoproblem. Författarnas tolkning är att de positiva hälsoeffekterna av utbildning förklaras av bättre dagliga rutiner, mer meningsfulla sociala kontakter och förbättrat självförtroende.

6.2 Kostnadseffektivitet

Arbetsmarknadsutbildning är en förhållandevis dyr insats. Statskontoret (2012) jämför de faktiska kostnaderna för fyra olika yrkesutbildningar som förekommer både som arbetsmarknadsutbildning hos Arbetsförmedlingen och som yrkesutbildning på komvux. Slutsatsen är att arbetsmarknadsutbildningen är betydligt dyrare än yrkesutbildningen på komvux. Men eftersom effekterna av att delta i arbetsmarknadsutbildning tenderar att vara mer positiva (Liljeberg m.fl., 2019) så behöver de högre kostnaderna inte innebära en lägre kostnadseffektivitet. Liljeberg m.fl. (2019) gör en jämförelse av kostnadseffektiviteten för två av utbildningsinriktningarna för vilka de har uppgifter om utbildningarnas kostnader. Beräkningarna indikerar att fordonsutbildningar tycks vara mer kostnadseffektiva inom arbetsmarknadsutbildningen än inom komvux. För vårdutbildningar är skillnaden liten mellan utbildningsformerna.

Den nyaste studien är Arbetsförmedlingen (2025). Studien skattar effekter, och beräknar intäkter och kostnader, separat för olika yrkesinriktningar och finner att ett flertal inriktningar är kostnadseffektiva i en absolut mening. Studien finner att arbetsmarknadsutbildningar inom transport, IT/teknik och maskin är mest kostnadseffektiva. Fem år efter utbildningen är de förknippade med ackumulerat intäkt-kostnadsnetto på ca 20 000 till 40 000 kronor (2022 års prisnivå). Näst mest kostnadseffektiva är utbildningar inom vård, lokalvård och kontor/ekonomi, med ett positivt netto på ca 10 000 till 20 000 kronor på fem års sikt. Utbildningar inom hantverk, handel och bygg uppskattas ha en kostnadseffektivitet kring noll, medan utbildningar inom restaurang, naturbruk samt kultur inte bedöms vara kostnadseffektiva. Studien är viktig eftersom den visar att arbetsmarknadsutbildningar kan vara en tydligt kostnadseffektiv insats, men att inte alla utbildningar nödvändigtvis är kostnadseffektiva vid en given tidpunkt.

Vikström och van den Berg (2017, 2022) som nämndes ovan är en central studie om arbetsmarknadsutbildning. I studien görs dock inga beräkningar av kostnadseffektivitet. Studiens huvudresultat är emellertid att arbetsmarknadsutbildning leder till en permanent förbättrad ställning på arbetsmarknaden, genom långsiktigt (stora) positiva effekter på deltagarnas arbetsinkomster. Sett över en tioårsperiod var den totala inkomstökningen drygt 90 000 kronor för en genomsnittlig deltagare. Andelen sysselsatta ökade och andelen med försörjningsstöd minskade. Eftersom resultatet är så entydigt positivt indikerar det också att arbetsmarknadsutbildningar i genomsnitt sannolikt är kostnadseffektiva.²¹

Det långsiktiga perspektivet i senare studier är centralt då kostnadseffektiviteten av utbildningsinsatser ska bedömas. Vi bör därför luta oss mot dessa studier. Det bör ändå nämnas här att det finns några äldre svenska studier som genomför beräkningar av arbetsmarknadsutbildningens kostnadseffektivitet. Ett mönster som framkommer är att den beräknade kostnadseffektiviteten varierar över tid på ett liknande sätt som de skattade effekterna har varierat över tid. Det är inte förvånande eftersom effekternas storlek är central vid beräkning av en insats kostnadseffektivitet. Richardsson och Van den Berg (2013) gör bedömningen att utbildningarna inte var kostnadseffektiva under åren 1993–2000. de Luna m.fl (2008) skattar effekterna av arbetsmarknadsutbildning under åren 2002–2004 och drar slutsatsen att nyttan var större än kostnaden för dessa år. Liljeberg (2016) pekar i samma riktning, studien utesluter inte att nyttan kan ha varit större än kostnaderna under åren 1999–2013. I huvudsak ger alltså även dessa något äldre studier stöd för att arbetsmarknadsutbildningar kan vara kostnadseffektiva.

Sammanfattningsvis finner flera nya och äldre studier att arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt är en kostnadseffektiv åtgärd. Notera också att utbildningsinsatser inte förväntas vara förknippade med undanträngningseffekter (se t.ex. Katz m.fl., 2022) i samma utsträckning som förmedlingsinsatser och andra aktiva åtgärder som praktik och subventionerade anställningar (se efterföljande avsnitt). Det gäller särskilt om man lyckas styra utbildningarna mot yrken där det råder stor efterfrågan på arbetskraft, och de nyutbildade kan övergå till jobb utan att minska jobbchanserna för andra med motsvarande yrkeskunskaper. Om undanträngningseffekterna är små gör det också mer sannolikt att ett positivt netto i en jämförelse av deltagarnas genomsnittliga intäkter och utbildningskostnader också representerar ett positivt netto i en samhällsekonomisk kalkyl. Slutligen kan det noteras att en komplett samhällsekonomisk kalkyl även skulle kunna innehålla fler möjliga positiva

²¹ En enkel beräkning av kostnadseffektivitet är att jämföra den genomsnittliga inkomstökningen för deltagare under en tioårsperiod (90 000 kr) som rapporteras i Vikström och van den Berg (2017) med de utbildningskostnader som rapporteras i Statskontoret (2012). Diagram 2.6 i Statskontoret (2012) visar genomsnittlig kostnad per kursdeltagarvecka 2011, fördelat efter utbildningsinriktning. En ungefärlig genomsnittskostnad för alla typer av utbildningsinriktningar utläst med blotta ögat från diagrammet är 3000 kr. Om deltagare genomför 26 veckors utbildning blir genomsnittskostnaden per deltagare totalt 78 000 kr. I en samhällsekonomisk kalkyl skulle intäkt-kostnadskalkylen förbättras ytterligare om man också beaktar minskade transfereringar och ökade skatteintäkter som en effekt av utbildningen. Ett positivt netto i genomsnitt för alla utbildningar under en tioårsperiod på ca 12 000 kronor förefaller inte vara långt ifrån det genomsnittliga estimatet för 12 olika utbildningars netto i figur 25 i Arbetsförmedlingen (2025) (med skillnader som att den senare studien beräknar intäkter efter fem år, och att den allmänna prisnivån i den senare studien är högre). Denna likhet förstärker bilden av att arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt är en kostnadseffektiv insats.

sidoeffekter som genererar intäkter (se Crépon och van den Berg, 2016 för en pedagogisk diskussion).

6.3 Vilka bör få arbetsmarknadsutbildning?

En central fråga är till vilka grupper av arbetssökande man bör rikta resurserna och erbjuda arbetsmarknadsutbildning, för att få bäst effekt per satsad krona. Det dubbla syftet med arbetsmarknadsutbildning, både att rusta enskilda arbetssökande och att hjälpa till med kompetensförsörjning inom bristyrken, gör denna fråga extra utmanande att besvara. Det första syftet motiverar att försöka rikta insatsen till de som skulle ha svårt att få jobb utan utbildningen, medan det andra syftet motiverar att maximera andelen som kan ta ett jobb inom det bristyrke som utbildningen riktats mot efter genomförd utbildning. Om man helt och hållet skulle fokusera på det senare syftet skulle den enklaste strategin vara att i första hand tilldela insatsen till individer relativt nära arbetsmarknaden. En vanlig uppfattning är dock att man inte ska ge arbetsmarknadsutbildning till personer som står nära arbetsmarknaden, eftersom den negativa inlåsningseffekten antas dominera över den positiva behandlingseffekten (man får dödviktsförluster). Samtidigt är den övergripande slutsatsen i Vikström och van den Berg (2017, 2022) att arbetsmarknadsutbildning tycks leda till en permanent förbättrad ställning på arbetsmarknaden. Författarna finner att efter en inledande inlåsningsperiod har utbildningen långsiktigt (stora) positiva effekter på deltagarnas arbetsinkomst (något som också indikerar stabilare långsiktig sysselsättning). Givet dessa resultat, som indikerar att arbetsmarknadsutbildning leder till att personer på lång sikt är bättre rustade för att inte hamna i ny arbetslöshet, är kanske risken för dödviktsförluster överskattad.

Flera studier (Regnér, 2014; Arbetsförmedlingen, 2015; de Luna m.fl., 2008; Liljeberg, 2016; Arbetsförmedlingen, 2023; Arbetsförmedlingen, 2025) har dokumenterat positiva effekter av arbetsmarknadsutbildning för grupper med i genomsnitt svagare konkurrensförmåga på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen (2023) finner att effekterna nästan genomgående är större för deltagare med lägre utbildning, för utrikes födda och för deltagare som varit arbetslösa längre tid än 12 månader när de påbörjade programmet. Studien rekommenderar att öka deltagandet i arbetsmarknadsutbildningar genom att rikta insatsen mer till svagare grupper, men till individer som bedöms ha förmåga och motivation för utbildningen.

I litteraturen är det okontroversiellt att utbildningarna som erbjuds ska vara anpassade till arbetsmarknadens behov, det vill säga att de i hög utsträckning bör riktas mot bristyrken. Det förefaller även finnas en konsensus om att det är viktigt att göra en individuell behov- och lämplighetsprövning innan utbildningen ges (Richardsson och van den Berg (2013); Arbetsförmedlingen 2023). Effekterna av insatserna har varit störst (speciellt de kortsiktiga effekterna ca ett år efter deltagande) under de perioder då Arbetsförmedlingen har tillämpat individuell lämplighetsprövning i kombination med att utbildningarna möter arbetsmarknadens behov. Arbetsförmedlingen (2021) skriver "Från år 2016 har däremot en avsevärd förbättring av utbildningarnas effekter skett, och effekterna har sedan dess varit positiva i storleksordningen 5 till 10 procentenheter. Detta sammanfaller med ett förändringsarbete där utbildningarna

anpassas mer efter arbetsmarknadens behov samtidigt som endast de arbetssökande som har nytta av programmen deltar”.

Sammanfattningsvis ger litteraturen visst stöd till att rikta arbetsmarknadsutbildningar till grupper med svagare konkurrensförmåga. Litteraturen pekar också på att individuell lämplighetsprövning i kombination med att utbildningarna möter arbetsmarknadens behov är nyckelfaktorer bakom goda effekter. De generellt stora positiva effekterna på långsiktiga arbetsmarknadsutfall för arbetslösa personer, samt insatsens kostnadseffektivitet, talar framför allt för att fler borde få ta del av insatsen. Historiskt har arbetsmarknadsutbildning varit en viktig åtgärd i Sverige för att erbjuda omskolning till arbetssökande med yrken som blivit mindre efterfrågade till följd av strukturomvandling. Intressant nog ger den danska studien av Humlum m.fl. (2023) stöd för en sådan inriktning. Studien finner signifikant större positiva effekter av ”träning i klassrum” för arbetssökande med yrken som påverkats av globalisering och automatisering.

6.4 I vilka konjunkturlägen bör insatsen användas?

I litteraturen finns argument för att arbetsmarknadsutbildning kan vara lämpligt i både hög- och lågkonjunktur. När efterfrågan på arbetskraft är hög kan arbetsmarknadsutbildningar bidra till att undanröja flaskhalsar genom att snabbt utbilda arbetslösa för yrken där det råder brist på kompetens. Och när arbetslösheten är hög och efterfrågan på arbetskraft är låg kan arbetsmarknadsutbildningar användas för att förbereda arbetslösa för de kompetensbehov som förväntas uppstå när ekonomin återhämtar sig. I en djup lågkonjunktur kan det å andra sidan vara svårt att bedöma vilka jobb som kommer att vara efterfrågade när ekonomin återhämtar sig.

Sammantaget finns det starkare empiriskt stöd för att arbetsmarknadsutbildning gör större nytta i lågkonjunkturer. Inlåsnings effekterna är mindre omfattande i lågkonjunktur, även om de positiva sysselsättningseffekterna kan dröja längre om utbildningen ges under en konjunkturedgång (Se Forslund, Fredriksson och Vikström, 2011). Lechner och Wunsch (2009) finner liknande resultat för Tyskland, att de negativa inlåsnings effekterna är mindre och även att de positiva behandlingseffekterna är större i lågkonjunktur. Notera dock att dessa studier är något äldre. Givet vad vi vet om de robusta långsiktiga positiva effekterna från nyare studier, förefaller kostnaderna i termer av kortvariga inlåsnings effekter vara relativt små. Det talar för att använda insatsen oberoende av konjunkturläge. Flaskhalsar och brist på arbetskraft inom olika specifika yrken uppkommer typiskt sett oftare i högkonjunktur. Att då erbjuda arbetsmarknadsutbildningar inom dessa yrken, till arbetslösa personer med motivation och förmåga att skola om sig, kan vara gynnsamt både för enskilda arbetslösa individer och för hela arbetsmarknaden. Det finns alltså inga entydiga empiriska eller teoretiska belegg för att tillämpa någon strikt konjunkturanpassning i användningen av arbetsmarknadsutbildningar.

6.5 Slutsatser om arbetsmarknadsutbildning

- Nya svenska studier visar att arbetsmarknadsutbildning har positiva effekter på en rad olika arbetsmarknadsutfall. På lång sikt (24 – 60 månader efter programstart) är effekterna stora, deltagande förbättrar olika sysselsättningsutfall med runt 10 procentenheter. Utbildningen har långsiktiga positiva effekter även på deltagarnas arbetsinkomster. En central studie finner att sett över en tioårsperiod var den totala inkomstökningen drygt 90 000 kronor för en genomsnittlig deltagare.
- En viktig slutsats är alltså att insatsen har generellt bättre effekter på lång än på kort sikt, och att de positiva effekterna dessutom bibehålls under en lång tid. Nya studier visar att en genomförd arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt leder till en långsiktig, eller till och med permanent, förbättrad ställning på arbetsmarknaden.
- Flera studier har dokumenterat positiva effekter för grupper med i genomsnitt svagare konkurrensförmåga på arbetsmarknaden, såsom utrikes födda och långtidsarbetslösa.
- Det finns argument för att arbetsmarknadsutbildning kan vara lämpligt i både hög- och lågkonjunktur. När efterfrågan på arbetskraft är hög kan arbetsmarknadsutbildningar bidra till att undanröja flaskhalsar genom att snabbt utbilda arbetslösa för yrken där det råder brist på kompetens. Och när arbetslösheten är hög och efterfrågan på arbetskraft är låg kan arbetsmarknadsutbildningar användas för att förbereda arbetslösa för de kompetensbehov som förväntas uppstå när ekonomin återhämtar sig.
- Arbetsmarknadsutbildning är enligt flera studier i genomsnitt en kostnadseffektiv åtgärd. Vissa utbildningar har en hög kostnadseffektivitet, medan några utbildningar inte förefaller vara kostnadseffektiva.
- En utbildningsinsats som arbetsmarknadsutbildning anses inte vara förknippade med stora undanträngningseffekter, till skillnad från flera andra aktiva åtgärder. Det gäller speciellt om utbildningarna riktas mot yrken som det råder stor efterfrågan på, eftersom konkurrensen om jobben i dessa yrken är låg.

6.6 Kunskapsluckor

Det finns ett omfattande och detaljerat kunskapsunderlag kring effekterna av arbetsmarknadsutbildningar i Sverige. De flesta slutsatser vilar på observationsstudier, i vilka selektionsproblemen hanteras genom att ta hänsyn till arbetslöshetshistorik och andra viktiga variabler. Mycket tyder på att detta är tillräckligt (se diskussion och metodreferenser i Vikström och van den Berg, 2017 och

Vikström och van den Berg, 2022).²² Det skulle ändå vara värdefullt om det var möjligt att genomföra ett stort randomiserat kontrollerat experiment. En sådan studie kan skatta effekterna genom att jämföra personernas senare utfall i en deltagargrupp som fick utbildningen mot en kontrollgrupp som bedömts ha samma nytta av utbildningen men som inte fick utbildningen. En sådan studie skulle kunna genomföras på ett etiskt försvarbart sätt om det finns en situation då insatsen som erbjuds är begränsad i omfattning av budgetskäl, men då det är många som står i kö till att få insatsen.²³ I en sådan situation är randomisering oftast den mest rättvisa metoden att avgöra vilka individer som ska få insatsen, samtidigt som randomiseringen gör insatsen utvärderingsbar. Experimentell evidens kunde vara speciellt värdefulla eftersom lämplighetsprövning är en central del av vägen in i arbetsmarknadsutbildning. I en observationsstudie vet vi att insatsdeltagarna bedömts som lämpliga, men vi vet inte om alla i jämförelsegruppen hade bedömts som lämpliga om de hade genomgått prövningen. Notera att experimentell evidens även är sällsynta i Sverige för praktik och subventionerade anställningar. Vi diskuterar dessa insatser i de två efterföljande avsnitten, men vi upprepar inte just denna kunskapslucka även om den är lika relevant för de insatserna.

7 Praktik

Arbetspraktik innebär att deltagaren under handledning får möjlighet att utföra arbetsuppgifter på en riktig arbetsplats under en begränsad tidsperiod utan att vara anställd. Syftet med arbetspraktik är att stärka den arbetssökandes jobbchans genom att tillhandahålla praktiska erfarenheter. Arbetspraktik kan i bästa fall fungera som en direkt väg in på arbetsmarknaden genom anställning hos den arbetsgivare som tillhandahåller praktikplatsen. Det är därför önskvärt om praktikplatser erbjuds av företag med rekryteringsbehov. Praktikperioden kan pågå i upp till sex månader och riktar sig till personer som är öppet arbetslösa eller riskerar att bli det. Arbetspraktik är en insats som likt arbetsmarknadsutbildning kräver bedömning och beslut av arbetsförmedlare. För att vara berättigad till arbetspraktik måste deltagaren vara inskriven som arbetssökande på Arbetsförmedlingen och ha fyllt 25 år (men det finns undantag från denna åldersgräns). Arbetspraktik kan också kombineras med en kortare period av yrkeskompetensprövning som syftar till att ge arbetsgivare möjligheten att testa och bedöma en arbetssökandes yrkeskompetens innan en eventuell anställning. Arbetspraktik riktar sig numera typiskt sett till arbetssökande som står längre från arbetsmarknaden än de som är målgruppen för arbetsmarknadsutbildning. Arbetspraktik är nära förknippat med subventionerade anställningar. En orsak till det diskuteras i Gartell m.fl. (2013): praktik leder till ökade kontakter med Arbetsförmedlingen för både den arbetssökande och de arbetsgivare

²² Det finns forskning som visar att matchning på rika registerdata som innehåller information om arbetsmarknadshistorik och andra viktiga observerbara bakgrundsegenskaper även kan kontrollera för relevanta icke-observerbara egenskaper, det vill säga att selektionsproblemen kan hanteras.

²³ Någon situation med kö verkar dock inte råda i nuläget. Regeringen och Arbetsförmedlingen vill öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildningar, men ofta är problemet att hitta tillräckligt många deltagare.

som tillhandahåller praktik, något som innebär ett större informationsutbyte om möjligheterna till anställningssubventioner.

7.1 Effekter av att få arbetspraktik

Effekterna av att ta del av insatsen arbetspraktik, eller annat tidigare praktikprogram, har studerats för Sverige i en rad utvärderingar, se Forslund och Vikström (2011) för en översikt av tidigare studier. Se även Forslund m.fl. (2011); Gartell m.fl. (2013); Forslund m.fl. (2013) som kommer till liknande slutsatser. Arbetsförmedlingen (2023) är den nyaste stora utvärderingen. Studien tittar på flera typer av arbetsmarknadsutfall både på kort och lång sikt efter deltagande i insatsen, samt för olika grupper separat. Evidensen från både äldre och nyare svenska studier om effekterna av att få arbetspraktik kan sammanfattas enligt följande:

- Arbetspraktik har positiva effekter på övergångar till subventionerat arbete på både kort och lång sikt.
- Arbetspraktik har typiskt sett negativa effekter på övergång till reguljärt osubventionerat arbete på kort sikt. Detta är en rimlig och förväntad inläsningseffekt till följd av att arbetspraktik ofta leder till en övergång till arbete med lönesubvention.
- På lång sikt förefaller arbetspraktik även ha positiva effekter på utfallet osubventionerat reguljärt arbete. Vägen till ett reguljärt arbete förefaller typiskt sett gå via en subventionerad anställning efter avslutad praktik. Arbetsförmedlingen (2023) finner att effekten på sannolikheten att ha ett arbete utan lönestöd efter fem år är runt 3,8 procentenheter eller ca 10 procent.
- Effekterna av arbetspraktik är likartade för olika grupper av arbetssökande. Effekterna är likartade med avseende på utbildningsnivå, tid i arbetslöshet samt för utrikes och inrikes födda (Arbetsförmedlingen, 2023).
- Det finns viss evidens om arbetspraktik från ett randomiserat kontrollerat experiment. Dahlberg, Egebark och Vikman (2025) utvärderar insatsen "Välkommen till framtiden" som riktade sig till nyanlända flyktingar med kort formell utbildning i Göteborg. Insatsen bestod av intensiv kurs i svenska (3 månader) följt av sex månaders arbetspraktik som följdes av intensivt stöd i jobbsökandet från erfarna arbetsförmedlare. Det handlar alltså inte om en renodlad utvärdering av arbetspraktik, utan av en kombination av insatser. Utvärderingen visar att deltagarna hade 10–20 procentenheter, eller ca 50 procent, högre sysselsättningsgrad än jämförelsegruppen under större delen av den fyra år långa uppföljningsperioden. Anställning med subvention ingick i sysselsättningsmättet. Även om det handlar om en kombination av språk och praktik och intensiva förmedlingsinsatser för en specifik grupp, ger studien ändå stöd till att arbetspraktik kan vara en åtgärd med positiva effekter. Resultatet ger specifikt stöd till tolkningen att arbetspraktik kan vara speciellt

värdefullt för nyanlända flyktingar (även om vi inte vet vilken komponent i den specifika insatsen som var viktigast för att generera de stora positiva effekterna).

7.2 Negativ sidoeffekt

En negativ sidoeffekt av arbetspraktik är undanträngning av ordinarie arbetstillfällen. Det är ett skäl till att begränsa praktiktiden till max sex månader. Det är trots detta en utmaning att undvika att arbetsgivare systematiskt kan utnyttja arbetspraktik till att ha en regelbunden tillgång till gratis arbetskraft, genom att löpande ta in nya praktikanter. Eftersom dagens arbetspraktik oftast riktas till personer som står långt från arbetsmarknaden är det vanligt att man övergår till en subventionerad anställning efter avslutad praktik. Det ger en möjlighet för individen att på sikt få en reguljär anställning, men subventionerade anställningar tränger också ut ordinarie anställningar (se nästa avsnitt). Det finns en risk att arbetsgivare systematiskt använder arbetspraktik som inskolning av arbetskraft som sedan övergår till subventionerade anställningar, vilka utan subvention kanske skulle varit reguljära anställningar.

7.3 Slutsatser om arbetspraktik

- Flera studier visar att arbetspraktik har positiva effekter på övergångar till subventionerat arbete på både kort och lång sikt.
- Arbetspraktik har enligt samma studier typiskt sett negativa effekter på övergång till reguljärt arbete på kort sikt, till följd av inlåsning i subventionerad anställning.
- Flera studier har funnit att arbetspraktik på lång sikt även har positiva effekter på utfallet reguljärt arbete utan lönestöd. Vägen till ett reguljärt arbete förefaller att typiskt sett gå via en subventionerad anställning efter avslutad praktik.
- Effekterna av arbetspraktik tycks vara likartade för olika grupper av arbetssökande. Effekterna är likartade med avseende på utbildningsnivå, tid i arbetslöshet samt för utrikes och inrikes födda (Arbetsförmedlingen, 2023).
- Arbetspraktik är förknippat med uppenbara risker för undanträngning av ordinarie arbetstillfällen.

7.4 Kunskapsluckor

- Tidigare litteratur finner att arbetspraktik har positiva effekter på övergång från arbetslöshet till subventionerat arbete på både kort och lång sikt. Positiva effekter på reguljär sysselsättning går dock endast att se på lång sikt. Praktik i kombination med efterföljande subventionerad anställning ger alltså

möjligheter till arbetslösa att få anställningar utan stöd på sikt, och vissa arbetssökande som står längre ifrån arbetsmarknaden kan få möjlighet till mer långvariga anställningar med lönesubventioner. Det saknas dock evidens kring makroeffekterna av arbetspraktik. Specifikt vet vi inte hur stora undanträngningseffekter som arbetspraktik orsakar. Vi vet särskilt lite om omfattningen av direkt undanträngning, det vill säga i vilken omfattning praktikanter tränger undan ordinarie anställda. Vi vet även lite om i vilken grad praktik genererar en ökad omfattning av subventionerade anställningar, vilka i sin tur kan tränga undan ordinarie arbetstillfällen.

- En ytterligare kunskapslucka rör åtgärdens kostnadseffektivitet. Arbetspraktik anses vara en förhållandevis billig insats, speciellt jämfört med arbetsmarknadsutbildning. Men de (relativt blygsamma) positiva effekterna på reguljär sysselsättning uppträder först på lång sikt, och dess långsiktiga effekter förklaras av att praktiken först tenderar att övergå till en anställning med subvention. En beräkning av kostnadseffektivitet av arbetspraktik borde därför förmodligen inkludera kostnader förknippade med subventionerade anställningar (inklusive kostnader för undanträngning av ordinarie arbetstillfällen utan stöd).

8 Subventionerade anställningar

Subventionerade anställningar har länge varit en viktig del av den aktiva arbetsmarknadspolitiken i Sverige. Syftet med subventionerna är att öka efterfrågan på arbetssökande med en svag ställning på arbetsmarknaden genom att minska arbetsgivarens lönekostnader. Anställningar med lönesubvention kan avse både tidsbegränsade anställningar och tillsvidareanställningar, på såväl deltid som heltid. Man brukar skilja på lönesubventioner som är utformade för att kompensera arbetsgivare som anställer personer med funktionsnedsättningar som medför nedsatt arbetsförmåga, och lönesubventioner riktade till andra grupper.

Subventioner som är utformade för personer med funktionsnedsättningar är ofta långsiktiga och i praktiken ibland permanenta. Kompensationsgraden beror på graden av nedsatt arbetsförmåga. De långsiktiga formerna av subventionerade anställningar är lönebidrag, skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare, samt anställningar hos Samhall. Dessa typer av subventionerade anställningar föregås av utredningar av graden av nedsatt arbetsförmåga och insatsen kräver alltså bedömning av Arbetsförmedlingen. Övergångar till arbete utan stöd är ett uttalat mål, men i praktiken är ofta en långsiktig tillgång till någon av dessa insatser ett positivt utfall som ger många personer möjlighet att delta i arbetslivet. Forskningen om sysselsättningsutfall för denna grupp av arbetstagare handlar därmed dels om tillgången till insatser som innebär lönestöd, dels även effekter av sådana insatser på övergångar till arbete utan stöd.

Andra former av subventionerade anställningar är tidsbegränsade och riktar sig främst till långtidsarbetslösa och nyanlända. Syftet med dessa stöd vid anställning är att kompensera arbetsgivare för att en arbetssökandes faktiska eller förväntade produktivitet inte är tillräckligt hög för en ordinarie anställning till avtalsenlig lön. För vissa arbetssökande är en sådan anställning en chans att visa sin verkliga produktivitet. För andra arbetssökande är en sådan anställning en möjlighet att få arbetserfarenhet och kontaktnät. De tidsbegränsade formerna av subventionerade anställningar syftar därför till att arbetssökande ska få ett fotfäste på arbetsmarknaden som leder till en ordinarie anställning utan stöd hos samma eller annan arbetsgivare. De former av tidsbegränsade subventionerade anställningar som finns idag är nystartsjobb, etableringsjobb och introduktionsjobb. Nystartsjobb är den vanligaste formen av tidsbegränsad subventionerad anställning (men andelen av de arbetslösa som har nystartsjobb har minskat sedan 2019). Nystartsjobb är ett rättighetsbaserat stöd och det görs inte någon behovsprövning genom en arbetsmarknadspolitisk bedömning. Arbetsförmedlaren bedömer i stället om den arbetssökande uppfyller kvalificeringsgrunderna, bland annat tid i arbetslöshet eller om den arbetssökande är nyanländ. Samma kvalificeringsgrunder avgör också ersättningsnivån. Nystartsjobb är en form av subventionerad anställning som liknar ett ordinarie arbete utan stöd, inkluderat att Lagen om anställningsskydd (LAS) gäller och att nystartsjobb är kvalificerande för A-kassa, med mera. Etableringsjobb liknar till sin konstruktion i allt väsentligt nystartsjobben, men insatsen riktar sig specifikt till långtidsarbetslösa utrikes födda som deltar i etableringsprogrammet. Introduktionsjobb är ett mer traditionellt lönestöd till arbetsgivare som anställer arbetssökande som har svårt att få arbete utan stöd. Introduktionsjobb föregås av en behovsprövning och riktar sig till arbetsgivare som anställer långtidsarbetslösa i jobb- och utvecklingsgarantin eller ungdomar i jobbgaranti för ungdomar, eller nyanlända.

8.1 Effekter av att få subventionerad anställning

Litteraturen som studerar effekter på sysselsättningsutfall av att få en subventionerad anställning studerar i huvudsak utfallet chansen till ett ordinarie jobb utan stöd efter insatsens avslutande. Dessa studier utvärderar till allra största del effekterna av olika tydligt tidsbegränsade former av subventionerade anställningar. Effekterna av lönebidrag, och motsvarande insatser riktade till personer med funktionsnedsättningar som medför nedsatt arbetsförmåga, är i detta avseende endast studerat i liten omfattning. Den följande genomgången handlar därför i huvudsak om vad litteraturen säger om effekterna av de tydligt tidsbegränsade insatserna (undantaget den sista punkten nedan).

Den internationella litteraturen upp till och med 2014 sammanfattas i Card, Kluge och Weber (2018). Ett stort antal underliggande studier finner att subventionerade anställningar i privat sektor har positiva deltagareffekter på medellång och lång sikt. Motsvarande resultat för subventionerade anställningar i offentlig sektor visar å andra sidan på små eller till och med negativa effekter på både kort och lång sikt.

- Det finns en rad svenska studier som alla pekar på att subventionerade anställningar har positiva effekter på arbetsmarknadsutfall som övergår till anställningar utan stöd. Se Calmfors m.fl. (2002), Forslund och Vikström (2011) samt Forslund (2018) för översikter av tidigare studier.
- Sjögren och Vikström (2015) använder en kvasi-experimentell metod som utnyttjar diskontinuiteter för att studera effekter av nystartsjobben. Studien bekräftar det övergripande resultatet från tidigare observationsstudier att subventionerade anställningar har positiva deltagareffekter på arbetsmarknadsutfall. Studiens viktigaste bidrag är dock insikter om hur nivån på lönesubventionen och tidsbegränsningen av subventionen påverkar sysselsättningen. Studien visar att en fördubbling av subventionsgraden har en betydande effekt på sannolikheten att få ett arbete (typiskt sett ett nystartsjobb), medan en längre subventionsperiod har liten effekt på sannolikheten att hitta ett jobb. Däremot har subventionsperiodens längd betydelse för sannolikheten att förbli anställd bland dem som fått en subventionerad anställning. Studien visar också att individer som hade rätt till en lång subventionsperiod i högre utsträckning var fortsatt anställda efter att subventionen löpt ut, jämfört med dem som hade en kortare subventionsperiod. Däremot tyder resultaten på att subventionsgraden inte påverkar sannolikheten att förbli anställd efter att subventionen har upphört.
- Liljeberg och Lundin (2025) är en ny matchningsstudie som utvärderar introduktionsjobben. Studien finner att deltagare i genomsnitt hade ca 2 000 kr högre månadsinkomst efter fyra år, ca 6 procentenheter fler var sysselsatta och 7 procentenheter färre var i behov av ekonomiskt bistånd jämfört med kontrollgruppen. Studien finner vidare att effekterna var positiva i både privat och offentlig sektor, för både kvinnor och män, och för både nyanlända och långtidsarbetslösa. Vidare finner man att personer som haft introduktionsjobb ofta fortsätter i andra subventionerade anställningar, vanligen nystartsjobb. Men dessa personer förefaller även ha något högre inkomster från osubventionerade jobb. Man finner att fyra år efter start är inkomsterna från osubventionerade arbeten i genomsnitt knappt 800 kronor högre per månad jämfört med kontrollgruppen.
- En viktig fråga för Sverige - med en stor offentlig sektor - är huruvida subventionerade anställningar i offentlig sektor har positiva effekter på övergångar till reguljära jobb eller inte. Den internationella litteraturen, sammanfattad i meta-studier, finner att subventionerade anställningar i offentlig sektor tenderar att ha små eller till och med negativa effekter på både kort och lång sikt (Card, Kluve och Weber, 2018). Det finns tre tidigare svenska studier som analyserar denna fråga. Mörk m.fl. (2021) utvärderar effekter av kommunala arbetsmarknadsanställningar i Stockholm. Studien finner positiva sysselsättningseffekter av subventionerade "riktiga jobb" (att ordinarie arbetsuppgifter utförs), men inte för subventionerade jobb som låg utanför den ordinarie kommunala verksamheten (läs mer under nästa punkt). Arbetsförmedlingen (2024), utvärderar de så kallade extratjänsterna (inom

offentlig, kulturell eller ideell sektor). Studien finner att insatsen hade positiva effekter på övergången till annat subventionerat arbete, framför allt nystartsjobb (läs mer under punkt sju). Studien finner alltså positiva effekter även om extratjänster, som namnet antyder, i huvudsak inte syftade till att insatsdeltagarna skulle utföra ordinarie arbetsuppgifter. Den nya studien Liljeberg och Lundin (2025) finner att introduktionsjobben har positiva effekter oavsett om de sker inom privat eller offentlig sektor. Heinsen m.fl. (2013) är en dansk studie som finner liknande positiva effekter av anställningsstöd inom offentlig sektor bland utomeuropeiskt födda arbetssökande som har försörjningsstöd. Evidensen är alltså relativt sparsam, men ger anledning till försiktig optimism gällande effekterna av lönesubventioner i offentlig sektor på den nordiska arbetsmarknaden.

- Subventionerade anställningar har bättre effekter om de är utformade som riktiga jobb (att ordinarie arbetsuppgifter utförs). Calmfors m.fl. (2002) fann att effekterna var bäst för de program som mest liknar ordinarie anställningar (starta eget-bidrag, rekryteringsstöd, anställningsstöd) och en tendens att effekterna var sämre ju längre från ett ordinarie arbete programmet var. Mörk m.fl. (2021), som studerar de så kallade stockholmsjobben, bekräftar detta mönster. Studien finner positiva sysselsättningseffekter för deltagare vars anställning har varit förlagd inom den ordinarie kommunala verksamheten, men negativa effekter för personer som har jobbat som så kallade Stockholmsvärdar, vilket innebar att de vårdade stadens gatumiljö. Resultatet är rimligt, särskilt som en viktig del av vägen till ett reguljärt jobb handlar om att komma i kontakt med arbetsgivare med rekryteringsbehov. När man utför ”riktiga jobb” har man mycket större chans att matchas mot en arbetsgivare som vill rekrytera än om man utför arbetsuppgifter som arbetsgivare normalt sett inte skulle vara beredda att betala en avtalsenlig lön för att få utförda. Den svåra målkonflikten i sammanhanget är att lönesubventioner till ”riktiga jobb” också riskerar att tränga undan ordinarie anställningar utan stöd (mer om det i nästa avsnitt).
- För arbetslösa som står mycket långt från arbetsmarknaden kan subventionerade anställningar leda till ett närmande till en anställning utan stöd, snarare än som en direkt väg till ett sådant jobb. En studie, Arbetsförmedlingen (2024), finner att de så kallade extratjänsterna hade positiva effekter på övergången till annat subventionerat arbete, framför allt nystartsjobb.²⁴ Extratjänster var en form av subventionerad anställning som riktade sig till nyanlända och personer som varit arbetslösa under mycket lång tid. Insatsen infördes år 2015 och avskaffades år 2022. Subventionsgraden uppgick till hundra procent under upp till två år och stödet riktade sig till arbetsgivare inom offentlig, kulturell och ideell sektor. En annan studie, Arbetsförmedlingen (2023b), fann att introduktionsjobb och extratjänster hade positiva effekter på till exempel kunskaper i svenska och andra mått på integration som observerades i en randomiserad enkätstudie.

²⁴ Det är dock för tidigt att studera om de som övergick till nystartsjobb också övergick till osubventionerat arbete när subventionstiden tog slut.

- Lönebidrag betalas ut till arbetsgivare som anställer personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga och som behöver anpassningar i sitt arbete. Angelov och Eliason (2018) finner positiva sysselsättningseffekter på kort sikt. Skyddat arbete, främst genom Samhall, riktas till personer med avsevärt nedsatt arbetsförmåga. Angelov och Eliason (2014) finner att insatsen har positiva sysselsättningseffekter. Det ska dock noteras att övergångar till jobb med lägre subventionsgrad eller till jobb helt utan stöd inte är det enda motivet till att tillhandahålla dessa typer av lönesubventioner (se exempelvis Riksrevisionen, 2025). Lönebidrag kan ges till en arbetsgivare under lång tid om en anställning fortgår och den anställde har en varaktig funktionsnedsättning som innebär en nedsatt arbetsförmåga och behov av kontinuerlig anpassning och stöd för att kunna utföra sitt arbete.

8.2 Negativa sidoeffekter

Subventionerade anställningar ger personer som står långt från arbetsmarknaden en möjlighet att få arbetslivserfarenhet, kontaktnät och matchning mot arbetsgivare. Som vi sett ovan är effekterna i genomsnitt goda av att få en subventionerad anställning. De goda effekterna för deltagarna kan i sin tur förväntas minska risken för långvarigt utanförskap och marginalisering, samt bidra till förbättrad integration.

En negativ sidoeffekt av subventionerade anställningar är undanträngning av ordinarie anställningar. Direkt undanträngning av ordinarie anställningar sker när arbetsgivare ersätter ordinarie anställda med subventionerade anställda, antingen genom uppsägningar eller uteblivna nyanställningar. Ett annat exempel är när en individ får en subventionerad anställning trots att samma individ hade blivit anställd ändå utan lönestödet. I det fallet uppstår tydligt en så kallad dödviktskostnad för samhället, när arbetsgivare får stöd för anställningar som de ändå hade gjort utan subvention. Om stöd utformas så att de tenderar att bli mer generella kan man förvänta sig omfattande dödviktskostnader, eftersom brett riktade stöd riskerar att bli en ren bonus till arbetsgivarna som tar emot stödet. Betydelsen av att stödsystemen har en "portvakt", specifikt arbetsförmedlare, som godkänner subventionerade anställningar har belysts och betonats i flera studier (Lombardi, Skans och Vikström, 2018; se även Forslund, 2018 för en översikt). Lombardi, Skans och Vikström (2018) finner att nystartsjobben (vilka saknar "portvakt") är att förknippa med mer omfattande undanträngningseffekter och dödviktsförluster, medan så kallade anställningsstöd (som hade "portvakt") inte är det. Samtidigt kan enkelheten i en rättighetsbaserad subventionsform som nystartsjobben vara ett sätt att öka volymerna av subventionerade anställningar, något som kan vara önskvärt om många inskrivna står långt från arbetsmarknaden,

Äldre enkätstudier riktade till arbetsgivare (se tex Lundin & Liljeberg, 2008) ger belägg för att problemet med undanträngning tidigare var omfattande. Äldre ekonometriska studier bekräftade denna bild. En typiskt skattad undanträngningseffekt i sådana studier var i storleksordningen 50 procent, vilket betyder att för 100 subventionerade jobb försvinner mer än 50 ordinarie jobb (Se Calmfors m.fl., 2002 för en översikt). Det

bör dock igen noteras att dessa studier av undanträngningseffekter är lite äldre. Enligt Engdahl och Forslund (2019) har subventionerade anställningar under senare år i stor utsträckning riktats till de mest utsatta grupperna (så även nystartsjobben via bland annat nya differentierade subventionsnivåer), vilket gör undanträngningseffekter mindre problematiska. Argumentet är att det går att acceptera även en stor undanträngning om de som trängs undan är personer med bättre jobbchanser och de som får jobb är långtidsarbetslösa med låga chanser att få jobb utan subvention.

Det finns även andra risker än undanträngning och dödviktskostnader förknippade med insatsen. Subventionerade anställningar lyfts av regeringen fram som ett av de ersättningssystem som löper högst risk för felaktiga utbetalningar. Frågan studeras i Riksrevisionen (2023). Studien finner bland annat att nystartsjobb är vanligt förekommande i Arbetsförmedlingens polisanmälningar gällande felaktiga utbetalningar, speciellt om man jämför med anmälningar som görs för andra typer av subventionerade jobb. Utöver att nystartsjobb är den klart vanligaste formen av subventionerade anställningar, bedöms risken för skenanställningar vara relativt hög vad gäller nystartsjobb. Den högre risken för skenanställningar beror i sin tur på att nystartsjobben bereds av handläggare som sällan har kontakt med vare sig arbetstagare eller arbetsgivare (Riksrevisionen, 2023).

8.3 Kostnadseffektivitet

Sveriges satsningar på subventionerade anställningar är bland de högsta i världen, både sett till procent av BNP och som del av den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Under 2020 satsade Sverige cirka 0,4 procent av BNP på subventionerade anställningar. Av Sveriges utgifter för den aktiva arbetsmarknadspolitiken gick 41 procent till subventionerade anställningar (Riksrevisionen 2023). Trots de stora kostnaderna för subventionerade anställningar finns det vad vi känner till inga svenska studier som försöker beräkna insatsernas kostnadseffektivitet. Att kostnad-nyttoberäkningarna är få beror förmodligen på att det är en extra svår uppgift, förmodligen svårare än för exempelvis arbetsmarknadsutbildningar. En komplett samhällsekonomisk beräkning behöver ta hänsyn till effekterna för deltagare (på varaktig sysselsättning och löner på lång sikt), undanträngningseffekter och andra positiva och negativa sidoeffekter som kan vara svåra att kvantifiera. Minskade kostnader för bidrag och socialförsäkringar är ett exempel, effekter på de anställande företagen är ett annat (se Lombardi, Nordström Skans och Vikström, 2018). En faktor som borde göra det svårare att beräkna kostnader för subventionerade anställningar jämfört med specifikt arbetsmarknadsutbildningar är att subventionerade anställningar kan vara förknippade med stora undanträngningseffekter och dödviktskostnader. En annan faktor som är relevant att ta med i beräkningen är värdet av de varor och tjänster som eventuellt produceras tack vare subventionerade anställningar (och som inte hade producerats annars). En ytterligare viktig dimension är att lönesubventioner ofta riktar sig till speciellt utsatta grupper på arbetsmarknaden. De sociala värdena av subventionerade anställningar kan vara höga, men svåra att värdera i ekonomiska termer i utvärderingar (Crépon och van den Berg, 2016).

8.4 Slutsatser om subventionerade anställningar

- Flera studier finner att subventionerade anställningar, som till exempel nystartsjobb, generellt har positiva effekter på sannolikheten att få en reguljär anställning utan stöd.
- Den internationella litteraturen, sammanfattad i meta-studier, finner att subventionerade anställningar i offentlig sektor tenderar att ha små eller till och med negativa effekter på både kort och lång sikt. Flera studier för Sverige ger dock anledning till försiktig optimism gällande effekterna av lönesubventioner i offentlig sektor på den svenska arbetsmarknaden.
- Subventionerade anställningar har bättre effekter om de är utformade som ”riktiga jobb” (att ordinarie arbetsuppgifter utförs). Den svåra målkonflikten i sammanhanget är att lönesubventioner till ”riktiga jobb” också i större utsträckning tränger undan ordinarie anställningar.
- Subventionerade anställningar bör endast erbjudas arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden. Det finns två viktiga skäl till det. Det första är att minska riskerna för, och konsekvenserna av, undanträngning av ordinarie anställningar. Det andra är att insatsen har störst nytta för dem som står långt från arbetsmarknaden. Subventionerade anställningar riktas idag i huvudsak också till arbetslösa med en svag ställning på arbetsmarknaden, så som långtidsarbetslösa. Det är enligt forskningen en klok inriktning eftersom insatserna kan göra nytta för dessa personer samtidigt som undanträngningseffekterna blir mindre negativa för samhällsekonomin (se Forslund & Vikström 2010 för en pedagogisk översikt).
- För arbetslösa som står mycket långt från arbetsmarknaden kan subventionerade anställningar leda till ett närmande till den reguljära arbetsmarknaden snarare än som en direkt väg till ett jobb utan stöd. Det kan handla om att gå från en anställningsform med mycket hög subventionsgrad (till exempel de tidigare extratjänsterna) till en anställningsform med lägre subventionsgrad (nystartsjobb). Det är också så som det nuvarande systemet är tänkt att fungera.
- Lönebidrag som betalas ut till arbetsgivare som anställer personer med nedsatt arbetsförmåga tycks ha positiva sysselsättningseffekter (men notera att kunskapsunderlaget är begränsat). Det ska dock noteras att övergångar till jobb utan stöd inte är det enda syftet, eller ens det viktigaste syftet, för att erbjuda dessa typer av lönesubventioner som kan vara långvariga.
- Riksrevisionen (2023) pekar på allvarliga risker med felaktiga utbetalningar kopplade till subventionerade anställningar. Man pekar på att riskerna är särskilt stora med nystartsjobben. Studien ger rekommendationer till att stärka kontrollen och motverka felaktiga utbetalningar.

8.5 Kunskapsluckor

Genomgången av forskningen om subventionerade anställningar pekar på ett antal områden där vi idag har begränsad kunskap. Det handlar om:

- Anställningar med lönebidrag och anställningar inom Samhall, riktade till personer med funktionsnedsättningar, är betydligt mindre studerat än andra typer av subventionerade anställningar. Detta trots att det handlar om den största gruppen som tar del av subventionerade anställningar. Utfall som är viktiga att studera är om individer med behov får tillgång till dessa anställningar och om de får det tillräckligt snabbt, samt hur det påverkar inkomster, hälsa och välbefinnande. Övergångar till ordinarie anställningar utan stöd är också viktigt att studera, men det är inte det primära utfallet för många i denna grupp.
- Det finns ett behov av att uppdatera kunskapsläget kring tidsbegränsade subventionerade anställningar, speciellt nystartsjobben (se sammanställning av kunskapsluckor i IFAU, 2024). Den nya studien från IFAU som utvärderar introduktionsjobben är därför ett viktigt tillskott. Nystartsjobben, den klart största av de tidsbegränsade subventionerade anställningsformerna, utvärderades senast 2015.
- Vi vet för lite om kostnadseffektiviteten förknippad med olika typer av subventionerade anställningar.
- Studier om undanträngningseffekter är av äldre datum. Det skulle vara värdefullt att veta mer om undanträngning och dödviktsförluster förknippade med dagens nystartsjobb och introduktionsjobb.

9 Avslutande diskussion

Vi har fokuserat på kunskapsläget kring de fyra traditionella redskapen för den aktiva arbetsmarknadspolitiken i Sverige och internationellt: förmedlingsinsatser, arbetsmarknadsutbildning, arbetspraktik och subventionerade anställningar. De senaste decennierna har kunskapsläget om dessa insatsers effekter förbättrats avsevärt. Utvärderingsmetoder har förfinats, och registerdata av hög kvalitet har gjort det möjligt för forskare att följa upp olika typer av utfall för samma individer över lång tid. Det har exempelvis blivit möjligt att studera effekter inte bara på kort sikt efter att insatsen avslutats utan även på längre sikt. Trots detta finns det ett stort behov av ny kunskap. Vi har diskuterat några specifika kunskapsluckor kopplat till respektive insatstyp i denna rapport. Avslutningsvis vill vi kort diskutera kunskapsluckor och peka på analysbehov på ett något mer generellt plan.

Förändrad arbetsmarknad och förändrad arbetsmarknadspolitik

Olika reformer och snabb teknikutveckling har på kort tid förändrat den aktiva arbetsmarknadspolitiken, inte minst i Sverige. Vi har fortfarande bristande kunskap om hur digitalisering, privatisering, centraliserad kontroll av sökaktivitet, och hur AI-

verktyg påverkar de traditionella insatsernas effekter och kostnadseffektivitet. Detta är bara några exempel på snabba förändringar där ny kunskap behövs för att vägleda politik och verksamhetsutveckling. En pågående strukturomvandling påverkar också arbetsmarknaden på sätt som kan skapa nya behov, exempelvis fler omställande åtgärder. Det är därför angeläget med nya studier som kan fylla sådana kunskapsluckor och fånga nya behov.

Långsiktiga effekter på olika typer av utfall

Även om det numera finns många studier som följer deltagare och jämförelsegrupp över längre tid (5–10 år), är det av naturliga skäl relativt mer ovanligt med denna typ av studier. Det skulle vara värdefullt med fler studier kring insatserns påverkan på långsiktig inkomst, kvalitet på jobb (kortsiktigt och långsiktigt) och sysselsättningens stabilitet. Vi har ännu också bara begränsad kunskap kring effekterna på andra viktiga utfall så som hälsa och sociala faktorer.

Makroeffekter

Som vi diskuterar i avsnitt 3 har kunskapen om makroeffekter förbättrats. Tack vare bland annat svenska studier har vi lärt oss om undanträngningseffekter förknippade med intensifierade förmedlingsinsatser. I den svenska kontexten skulle det vara värdefullt med nya studier om undanträngningseffekter förknippade med tidsbegränsade subventionerade anställningar.

Kostnadseffektivitet

Det finns ofta begränsad kunskap om kostnad per varaktigt jobb eller samhällsekonomisk nettovinst efter att ha räknat in undanträngning, dödvikt och andra relevanta positiva och negativa sidoeffekter.

Targeting

Många studier visar att deltagareffekterna varierar beroende på individens bakgrund (utbildning, ålder, långtidsarbetslöshet, födelseland) och lokal arbetsmarknad. Vi behöver mer kunskap kring vilka insatser som fungerar bäst för olika individer i olika situationer (beroende exempelvis på arbetsmarknadsläge).

Kombinationen av olika insatser

Mycket av forskningen behandlar insatserna var för sig. Men i praktiken används ofta olika kombinationer (exempelvis förmedlingsinsatser tillsammans med praktik och subventionerad anställning). Hur insatserna samverkar, och eventuellt leder till progression för individen, är ett område med behov av ytterligare studier. Vi vet också lite om hur stödinsatser och kontrollinsatser på ett mer övergripande plan bäst ska kombineras för att förkorta arbetslöshetstider och/eller skapa stabil långvarig sysselsättning för individer.

Andra typer av insatser

Ovan nämnde vi behov av ny kunskap kring de traditionella insatserna i en kontext av förändrad arbetsmarknadspolitik, och i denna rapport har vi avgränsat oss till att diskutera de traditionella insatserna. Det är dock viktigt att notera att numera spelar externa aktörer som kommuner och privata leverantörer en stor roll i svensk arbetsmarknadspolitik. Om de insatser som de externa aktörerna tillhandahåller har

vi ännu begränsad kunskap. Likaså har vi mindre kunskap om andra viktiga insatser, så som: specifika kontrollinsatser, förberedande insatser, rehabiliteringsinsatser, arbetsträning, språk- och andra etableringsinsatser samt service via digitala tjänster.

Mekanismer och arbetssätt

Det finns ett behov av att bättre identifiera vilka komponenter inom exempelvis förmedlingsinsatser som gör att insatsen genererar positiva effekter för deltagarna. Det är viktigt att veta för att kunna förbättra insatserna. Specifikt är det viktigt att lära mer om vilka arbetssätt som arbetsförmedlare använder som är mest framgångsrika för att förkorta arbetslöshetstider och/eller skapa stabil långvarig sysselsättning för individer.

Fler utvärderingsbara försöksverksamheter

Studier från Sverige har bidragit på ett tydligt sätt till det förbättrade kunskapsläget om effekterna av intensifierade respektive förstärkta förmedlingsinsatser, samt av upphandlade förmedlingsinsatser. Ett viktigt skäl till det är att det funnits möjligheter att genomföra randomiserade kontrollerade studier. En nyckelfaktor till att resultaten från randomiserade studier typiskt sett har en hög trovärdighet är att insatsdeltagare jämförs med i genomsnitt identiska icke-deltagare. I genomsnitt har grupperna som jämförs samma förutsättningar och behov av insatsen. Värdet av experimentella evidens är alltså högt. Av etiska skäl passar dock randomiserade studier bäst för att utvärdera nya insatser och reformer. En annan faktor som gör randomiserade studier mer etiskt försvarbara är om insatsen som erbjuds av resursskäl har ett begränsat antal platser, medan det finns ett stort antal personer som förväntas ha nytta av insatsen. I sådana fall kan man argumentera för att randomisering till deltagande eller icke-deltagande är en rättvis urvalsmekanism. Detta har varit en situation som naturligt har förekommit i samband med olika genomförda försök med förmedlingsinsatser. Det skulle vara värdefullt med utvärderingar som bygger på randomisering även av de andra typerna av insatser. En avslutande uppmaning är därför att inventera möjligheterna till att genomföra etiskt försvarbara randomiserade studier kring arbetsmarknadsutbildning, praktik och subventionerade anställningar, samt att säkerställa att nya insatser och reformer som införs görs utvärderingsbara.

Referenser

Arbetsförmedlingen (2018a). *Subventionerade anställningar. En översikt*. Arbetsförmedlingen analys 2018:8.

Arbetsförmedlingen (2019). *Effekter av förstärkta förmedlingsinsatser*. Arbetsförmedlingen analys 2019:10.

Arbetsförmedlingen (2021). *Effekter av arbetsmarknadspolitiska program 2010 – 2018: Arbetspraktik, arbetsmarknadsutbildning och stöd till start av näringsverksamhet*, Arbetsförmedlingen analys 2021:1, Stockholm.

Arbetsförmedlingen (2022). *Myndighetens arbete med platsanvisningar och platsförslag*. Diarienummer: Af-2021/0082 7543.

Arbetsförmedlingen (2023). *Effekter av arbetsmarknadspolitiska program 2010–2020. Arbetspraktik, arbetsmarknadsutbildning och stöd till start av*

näringsverksamhet. Arbetsförmedlingen analys 2023:2. Diarienummer: Af-2023/0003 2435.

Arbetsförmedlingen (2023b). Effekter av subventionerade anställningar på lärande och integration – lärdomar från en randomiserad försöksverksamhet. Arbetsförmedlingen Analys 2023:6

Arbetsförmedlingen (2024). *En effektutvärdering av extratjänsterna*. Arbetsförmedlingen analys 2024:5.

Arbetsförmedlingen (2025). *Arbetsmarknadsutbildningars kostnadseffektivitet och bidrag till kompetensförsörjningen*. Arbetsförmedlingen analys 2025:2. Dnr: Af-2023/0057 5594.

Albrecht, J., van den Berg, G., & Vroman, S. (2009). The aggregate labor market effects of the Swedish Knowledge Lift program. *Review of Economic Dynamics*, 12(1), 129-146.

Andersson Joonas, P. & Nekby, L. (2012). Intensive Coaching of New Immigrants: An Evaluation Based on Random Program Assignment, *Scandinavian Journal of Economics*, 114(2), 575–600.

Altmann, S., A. M. Glenny, R. Mahlstedt, and A. Sebald (2022). “The Direct and Indirect Effects of Online Job Search Advice,” IZA Discussion Papers.

Angelov, N. & Eliason, M. (2014). Lönebidrag och skyddat arbete: en utvärdering av särskilda insatser för sökande med funktionshinder. Rapport 2014:24, IFAU, Uppsala.

Angelov, N. & Eliason, M. (2018). Wage subsidies targeted to jobseekers with disabilities: subsequent employment and disability retirement. *IZA Journal of Labor Policy*, 7: 12.

Angrist, J. D., & Pischke, J.-S. (2009). *Mostly harmless econometrics: An empiricist's companion*. Princeton University Press.

Behncke, S., Frölich, M., Lechner, M. (2010). Unemployed and Their Caseworkers: Should They Be Friends or Foes? *Journal of Royal Statistical Society, Series A (Statistics in Society)*, 2010, 173 (1), 67-92.

Belot, M., Kircher, P., & Muller, P. (2026). Do the Long-Term Unemployed Benefit from Automated Occupational Advice during Online Job Search? *The Economic Journal*, 136(673), 184–206.

Belot, M., Kircher, P., & Muller, P. (2019). Providing Advice to Jobseekers at Low Cost: An Experimental Study on Online Advice, *The Review of Economic Studies*, Volume 86, Issue 4, July 2019, Pages 1411–1447.

Caliendo, M., Mahlstedt, R., & Mitnik, O.A. (2017). Unobservable, but unimportant? The relevance of usually unobserved variables for the evaluation of labor market policies. *Labour Economics* 46:14–25.

Caliendo, M., Mahlstedt, R., van den Berg, G. & Vikström, J. (2020). *Hälsoeffekter av arbetsmarknadspolitiska insatser*. IFAU Rapport 2020:20

Calmfors L., A. Forslund och M. Hemström (2002). "Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?", IFAU Rapport 2002:8.

Card, D., Kluve, J. & Weber, A. (2010). Active labour market policy evaluations: A meta-analysis. *The Economic Journal*, 120(548), F452–F477.

Card, D., Kluve, J. & Weber, A. (2018). What Works? A Meta Analysis of Recent Active Labor Market Program Evaluations. *Journal of the European Economic Association*, Volume 16, Issue 3, 894–931

Cederlöf, J., Söderström, M., & Vikström, J. (2025). The Role of Caseworkers: Job Finding, Job Quality, and Determinants of Value-Added. Kommande i *Journal of the European Economic Association*. Finns även som IFAU-WP från 2021 med titel "What Makes a Good Caseworker?"

Cheung, M., Egebark, J., Forslund, A., Laun, L., Rödin, M., & Vikström, J. (2025). Does job search assistance reduce unemployment? Evidence on displacement effects and mechanisms. *Journal of Labor Economics*, 43(1), 47-81.

Crépon, B., Duflo, E., Gurgand, M., Rathelot, R., Zamora, P. (2013). Do Labor Market Policies have Displacement Effects? Evidence from a Clustered Randomized Experiment, *The Quarterly Journal of Economics*, Volume 128, Issue 2, May 2013, Pages 531–580.

Crépon, B. (2018). Private providers of labor market services: A review of the evidence. I L. Calmfors & A. Bergström (red.), *Framtidens arbetsförmedling*, Fores, Stockholm.

Crépon, B. och van den Berg (2016). Active labor market policies. IFAU working paper 2016:17

Dahlberg, M., Egebark, J., & Vikman, U. (2025). Etablering av nyanlända flyktingar – långsiktiga effekter av en tidig och intensiv arbetsmarknadspolitisk insats. *Ekonomisk Debatt*, 1.

de Luna, X., Forslund, A. och Liljeberg, L. (2008). "Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare under perioden 2002–04", IFAU Rapport 2008:1, Uppsala.

Egebark, J., Ornstein, P. & Rödin, M. (2023). Matchningsinsatser för arbetssökande med svag ställning på arbetsmarknaden - lärdomar från tre randomiserade försöksverksamheter. *Ekonomisk Debatt*, nr 5 2023 årgång 51.

Egebark, J., Laun L., Liljeberg L., Rödin M., Söderström M., Videnord E. & J. Vikström (2024). En effektutvärdering av arbetsförmedling med fristående leverantörer. Rapport 2024:17, IFAU, Uppsala.

Engdahl, M. och Forslund, A. (2019). Vilka tar del av nystartsjobb och andra subventionerade anställningar? IFAU rapport 2019:24.

Engström, P., Hesselius, P. & Holmlund, B. (2012). *Vacancy referrals, job search, and the duration of unemployment: A randomized experiment*. *Labour*, 26(4), 419–435.

Forslund, A. & Vikström, J. (2010). *Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt*. I *SOU 2010:88, Vägen till arbete – arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration*, bilaga 1 till Långtidsutredningen 2011, Fritzes, Stockholm.

Forslund, A. & Vikström, J. (2011). “Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt”, Långtidsutredningen 2011, Bilaga 1.

Forslund, A., Fredriksson, P. & Vikström, J. (2011). *What active labor market policy works in a recession?* IFAU Working paper 2011:2.

Forslund, A., Liljeberg, L. & von Trott zu Solz, L. (2013). *Arbetspraktik – en utvärdering och en jämförelse med arbetsmarknadsutbildning*. IFAU Rapport 2013:4, Uppsala.

Forslund, A. (2018). *Subventionerade anställningar – avvägningar och empirisk evidens*. IFAU Rapport 2018:14.

Forslund, A., Liljeberg, L. & Åslund, O. (2017). *Flykting- och anhöriginvandrades etablering på den svenska arbetsmarknaden*. Rapport 2017:14, IFAU, Uppsala.

Fougère, D., Pradel, J., Roger, M. (2009). Does job-search assistance affect search effort and outcomes? A microeconomic analysis of public versus private search methods, *European Economic Review*, 2009, 53 (7), 846-869

Gartell, M., Gerdes, C. & Nilsson, P. (2013). *Programeffekter 1996–2010*, Working Paper 2013:1, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Gautier, P., Muller, P., van der Klaauw, B., Rosholm, M. & Svarer, M. (2018). Estimating Equilibrium Effects of Job Search Assistance. *Journal of Labor Economics*. 36(4), 1073-1125.

Gough, D., Oliver, S., & Thomas, J. (2017). *An introduction to systematic reviews* (2nd ed.). Sage.

Hall, C., Hardoy, I., & von Simson, K. (2022). *Policies for young adults with reduced work capacity. Labour market impact in Sweden and Norway* (IFAU Working Paper Series No. 2022:16). Institute for Evaluation of Labour Market and Education Policy.

Heinesen, E., Hustedt, L., & Rosholm, M. (2013). The effects of active labour market policies for immigrants receiving social assistance in Denmark. *IZA Journal of Migration*, Vol 2(15).

Helgesson P., Jönsson, E., Ornstein, P., Rödin, M., & Westin, U. (2022). Matchningsinsatser för personer som nyligen fått uppehållstillstånd. Slutrapport från socialfondsprojektet Jämställd etablering, Arbetsförmedlingen analys 2022:10.

Huber, M., Lechner, M. & Mellace, G. (2017). Why Do Tougher Caseworkers Increase Employment? The Role of Program Assignment as a Causal Mechanism. *The Review of Economics and Statistics* 2017; 99 (1): 180–183.

- Humlum, A., J. R. Munch, and M. Rasmussen (2023). What Works for the Unemployed? Evidence from Quasi-Random Caseworker Assignments, IZA Discussion Paper 16033, Institute of Labor Economics (IZA).
- Hägglund, P. (2009). Effekter av intensifierade förmedlingsinsatser vid Arbetsförmedlingen – erfarenheter från randomiserade experiment. Rapport 2009:15, IFAU, Uppsala.
- IFAU (2024). *Behov av utvärderingar av arbetsmarknads- och integrationspolitiken*. Återrapportering av uppdrag i regleringsbrevet för 2024.
- Katz, L. F., J. Roth, R. Hendra, and K. Schaberg (2022). Why Do Sectoral Employment Programs Work? Lessons from WorkAdvance, *Journal of Labor Economics*, 40, S249–S291.
- Kircher, P. (2022). “Schumpeter Lecture 2022: Job Search in the 21st Century,” *Journal of the European Economic Association*, 20, 2317–2352
- Lang, K. (2025). How Credible Is the Credibility Revolution? *Journal of Labor Economics*, 43(2), 635-663.
- Le Barbanchon, T., Schmieder, J. F. & Weber, A. (2024). Job Search, Unemployment Insurance, and Active Labor Market Policies. NBER Working Paper No. 32720. National Bureau of Economic Research.
- Le Barbanchon, T., L. Hensvik, and R. Rathelot (2023). “How Can AI Improve Search and Matching? Evidence From 59 Million Personalized Job Recommendations,” Unpublished manuscript.
- Lechner, M., (2002). Some practical issues in the evaluation of heterogeneous labour market programmes by matching methods. *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (Statistics in Society)*, 165(1), pp.59–82.
- Lechner, M. & Wunsch, C. (2009). Are Training Programs More Effective When Unemployment Is High? *Journal of Labor Economics*, 27(4), 653-692.
- Lechner, M., och Wunsch, C. (2013). Sensitivity of matching-based program evaluations to the availability of control variables. *Labour Economics*, 21, 111–121.
- Liljeberg, L., & Lundin, M. (2025). Introduktion till jobb. Kartläggning av subventionerade anställningar och effekter av introduktionsjobben. IFAU-rapport 2025:22
- Liljeberg, L., & Lundin, M. (2010). Jobbnätet ger effekt: effekter av intensifierade arbetsförmedlingsinsatser för att bryta långtidsarbetslöshet. IFAU Rapport 2010:2.
- Liljeberg, L. (2016). ”Effekter för olika deltagargrupper inom arbetsmarknadsutbildningen”, IFAU Rapport 2016:20.
- Liljeberg, L. A. Sjögren och J. Vikström (2012). ”Leder nystartsjobben till högre sysselsättning?”, IFAU Rapport 2012:6.

- Lombardi, S., and Vikström, J. (2019). *Arbetsförmedlingens kontrollarbete, sanktioner och de arbetslösas sökbeteende*. IFAU Rapport 2019:23.
- Lundin, D. & Liljeberg, L. (2008). *Arbetsförmedlingens arbete med nystartsjobben*. IFAU Rapport 2008:9.
- McConnell, S., P. Z. Schochet, D. Rotz, K. Fortson, P. Burkander, and A. Matri (2021). "The Effects of Employment Counseling on Labor Market Outcomes for Adults and Dislocated Workers: Evidence from a Nationally Representative Experiment," *Journal of Policy Analysis and Management*, 40, 1249–1287.
- Maibom, J., Rosholm, M. & Svarer, M. (2017). Experimental Evidence on the Effects of Early Meetings and Activation, *The Scandinavian Journal of Economics*, vol 119, s 541–570.
- Manoli, D. S., Michaelides, M. & Patel, A. (2018). Long-term Effects of Job-search Assistance: Experimental Evidence Using Administrative Tax Data. NBER Working Paper 24422.
- Michaelides, M. and P. Mueser (2020). The Labor Market Effects of US Reemployment Policy: Lessons from an Analysis of Four Programs during the Great Recession, *Journal of Labor Economics*, 38, 1099–1140.
- Mörk, E., Ottosson, L., och Vikman, U. (2021). To work or not to work? Effects of temporary public employment on future employment and benefits. IFAU Working Paper 2021:12.
- Regnér, J. (2014). *Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktionsnedsättning, 1999–2006*. Rapport 2014:13, IFAU, Uppsala.
- Richardson, K. & van den Berg G.J. (2013). Duration Dependence Versus Unobserved Heterogeneity in Treatment Effects: Swedish Labor Market Training and the Transition Rate to Employment. *Journal of Applied Econometrics*, Vol. 28, No. 2, 2013, pp. 325-351.
- Riksrevisionen (2025). *Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning*. RiR 2025:20.
- Riksrevisionen (2020). *Effektiviteten i förmedlingsverksamheten – förmedlarnas attityder och arbetssätt har betydelse*. RiR 2010:215.
- Riksrevisionen (2023). *Subventionerade anställningar – att motverka fel i ett system med allvarliga brister*. RiR 2023:17.
- Sianesi, B., (2004). An evaluation of the Swedish system of active labour market programmes in the 1990s. *Review of Economics and Statistics*, 86(1), pp.133–155.
- Sjögren, A. & Vikström, J. (2015). How long and how much? Learning about the design of wage subsidies from policy discontinuities, *Labour Economics* 34, 127-137.
- Lombardi, S., Skans, O. & Vikström, J. (2018). *Targeted wage subsidies and firm performance*. *Labour Economics*, 53, 33-45.
- Statskontoret (2012). "Kostnader för arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux – en jämförelse", Rapport 2012:28, Statskontoret, Stockholm

van den Berg, G. J., Hofmann, B., & Uhlendorff, A. (2019). *Evaluating vacancy referrals and the roles of sanctions and sickness absence*. *The Economic Journal*, 129(623), 125–155.

Vikström, J. & van den Berg, G. (2017). *Långsiktiga effekter av arbetsmarknadsutbildning*. IFAU rapport 2017:17.

Vikström, J., & van den Berg, G. J. (2022). Long-run effects of dynamically assigned treatments. *Econometrica*, 90(3), 1337–1354.